

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ БОШ ПРОКУРАТУРАСИНИНГ
АКАДЕМИЯСИ ҲУЗУРИДАГИ ИЛМИЙ ДАРАЖАЛАР БЕРУВЧИ
DSc.31/31.12.2020.Yu.67.01 РАҚАМЛИ ИЛМИЙ КЕНГАШ**

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
БОШ ПРОКУРАТУРАСИ АКАДЕМИЯСИ**

РАХИМОВ ШАВКАТЖОН ЖЎРАЕВИЧ

**СУВ ТЎҒРИСИДАГИ ҚОНУН ҲУЖЖАТЛАРИНИНГ ИЖРОСИ
УСТИДАН ПРОКУРОР НАЗОРАТИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ
МАСАЛАЛАРИ**

12.00.07 - Суд ҳокимияти. Прокурор назорати. Ҳуқуқни муҳофаза қилиш фаолиятини
ташқил этиш. Адвокатура

**Юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD) диссертацияси
АВТОРЕФЕРАТИ**

Тошкент шаҳри – 2023

Фалсафа доктори (PhD) диссертацияси автореферати мундарижаси
Contents of the abstract of the dissertation of the Doctor of Philosophy (PhD)
Оглавление автореферата диссертации доктора философии (PhD)

Рахимов Шавкатжон Жўраевич

Сув тўғрисидаги қонун ҳужжатларининг ижроси устидан прокурор
назоратини такомиллаштириш масалалари.....3

Rakhimov Shavkatjon Zhuraevich

Issues of improving prosecutorial supervision over the implementation
of water legislation25

Рахимов Шавкатжон Жўраевич

Вопросы совершенствования прокурорского надзора за исполнением
водного законодательства43

Эълон қилинган ишлар рўйхати

Список опубликованных работ
List of published scientific works.....48

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ БОШ ПРОКУРАТУРАСИНИНГ
АКАДЕМИЯСИ ҲУЗУРИДАГИ ИЛМИЙ ДАРАЖАЛАР БЕРУВЧИ
DSc.31/31.12.2020.Yu.67.01 РАҚАМЛИ ИЛМИЙ КЕНГАШ**

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
БОШ ПРОКУРАТУРАСИ АКАДЕМИЯСИ**

РАХИМОВ ШАВКАТЖОН ЖЎРАЕВИЧ

**СУВ ТЎҒРИСИДАГИ ҚОНУН ҲУЖЖАТЛАРИНИНГ ИЖРОСИ
УСТИДАН ПРОКУРОР НАЗОРАТИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ
МАСАЛАЛАРИ**

12.00.07 - Суд ҳокимияти. Прокурор назорати. Ҳуқуқни муҳофаза қилиш фаолиятини
ташқил этиш. Адвокатура

**Юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD) диссертацияси
АВТОРЕФЕРАТИ**

Тошкент шаҳри – 2023

Фалсафа доктори (PhD) диссертацияси мавзуси Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссиясида В2021.3.PhD/Yu580 рақам билан рўйхатга олинган.

Диссертация иши Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси Академиясида бажарилган.

Диссертация автореферати уч тилда (ўзбек, инглиз, рус (резюме) Илмий кенгаш веб-саҳифасида (www.proacademy.uz) ва «ZiyoNET» Ахборот-таълим порталида (www.ziynet.uz) жойлаштирилган.

Илмий раҳбар:	Рахимов Фахри Хайдарович юридик фанлар доктори, профессор
Расмий оппонентлар:	Джураев Ихтиёр Бахтиёрович юридик фанлар доктори, доцент Шайзаков Шодияр Ибрагимович юридик фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD)
Етақчи ташкилот:	Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги қошидаги Юристлар малакасини ошириш маркази

Диссертация ҳимояси Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси Академияси ҳузуридаги илмий даражалар берувчи DSc.31/31.12.2020.Yu.67.01 рақамли Илмий кенгашнинг 2023 йил 31 январь соат 10:00 даги мажлисида бўлиб ўтади (Манзил: 100047, Тошкент шаҳар Миробод тумани, Шаҳрисабз кўчаси, 42-уй, e-mail: info@proacademy.uz).

Диссертация билан Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси Академиясининг Ахборот-ресурс марказида танишиш мумкин (21-рақам билан рўйхатга олинган). (Манзил: 100047, Тошкент шаҳар, Миробод тумани, Шаҳрисабз кўчаси, 42-уй, e-mail: info@proacademy.uz).

Диссертация автореферати 2023 йил 19 январь куни тарқатилди.

(2023 йил 19 январдаги “21” рақамли реестр баённомаси).

Б.Х. Пўлатов

Илмий даражалар берувчи Илмий кенгаш раиси, юридик фанлар доктори, профессор

Л.Х. Исоқов

Илмий даражалар берувчи Илмий кенгаш котиби, юридик фанлар доктори, доцент

С.М. Раҳмонова

Илмий даражалар берувчи Илмий кенгаш қошидаги Илмий семинар раиси ўринбосари, юридик фанлар доктори, профессор

КИРИШ (фалсафа доктори (PhD) диссертацияси аннотацияси)

Диссертация мавзусининг долзарблиги ва зарурати. Дунё мамлакатларининг глобал муаммоларидан бири иқлим ҳароратининг исиб кетиши ва аҳоли сонининг муттасил ўсиб бориши шароитида аҳоли ва иқтисодиёт тармоқлари эҳтиёжларини таъминлаш учун сувдан оқилона ва самарали фойдаланиш муҳим вазифалардан ҳисобланади. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёев БМТ Бош Ассамблеясининг 72-сессиясидаги нутқида Ўзбекистон БМТнинг Превентив дипломатия бўйича минтақавий маркази томонидан ишлаб чиқилган Амударё ва Сирдарё ҳавзалари сув ресурсларидан фойдаланиш тўғрисидаги конвенциялар лойиҳаларини қўллаб-қувватлашни таъкидлаган эди.¹ БМТ маълумотига кўра, учинчи минг йилликнинг кун тартибида сув ресурслари ҳал қилувчи рол ўйнайди.² Бироқ сувдан фойдаланиш жараёнида юзага келадиган салбий ҳодисаларни бартараф этиш фақатгина қонун устуворлиги ва ҳуқуқ-тартиботни мустаҳкамлаш орқали таъминланади. Марказлаштирилган тизим сифатида маҳаллий ҳокимият органларидан мустақил ва кенг ваколатларга эга орган ҳисобланган прокуратура юқоридаги вазифаларни амалга оширишга йўналтирилгандир.

Жаҳонда экологик жиноятларга қарши курашиш, сув ресурсларидан исрофгарчилик билан фойдаланишга, шунингдек, гидротехника ва мелиорация иншоотларини ишлатишда хўжасизлик ҳолатларига чек қўйиш, сувдан фойдаланиш тўғрисидаги қонун ҳужжатларининг бузилишига омил бўлувчи сабабларни аниқлаш, ташкилий-ҳуқуқий муаммоларини тадқиқ этиш масалаларига алоҳида эътибор берилмоқда. Айниқса, бу борада табиатни муҳофаза қилиш ва ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларнинг куч ва воситаларини бирлаштириш, сув муносабатларини тартибга солувчи қонун ҳужжатларининг ижроси устидан қатъий давлат ва жамоат назоратини кучайтириш, бу борада прокурор назоратини ҳуқуқий жиҳатларини тадқиқ қилиш долзарб масалалардан бири бўлиб қолмоқда.

Янги Ўзбекистонни барпо этиш шароитида сув ресурсларини бошқариш тизимини тубдан ислоҳ қилиш ва сувни иқтисод қилиш бўйича алоҳида давлат дастурини амалга ошириш мақсадида республикада кенг кўламли тизимли чора-тадбирлар амалга оширилмоқда. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёев ўз маърузаларида экологик хавфсизлик, сув ва табиий ресурслардан оқилона фойдаланиш эътиборимиз марказида туриши зарурлигини, ер ва сув ресурсларидан оқилона фойдаланиш борасидаги илғор технологияларни жорий этиш энг муҳим вазифаларимиздан эканлигини алоҳида таъкидлаган. Шу нуқтаи назардан, сув ва сувдан фойдаланиш соҳасида қонунбузилишларни барвақт аниқлаш ва олдини олишга қаратилган тизимни йўлга қўйиш, табиатни муҳофаза қилувчи ва ҳудудий

¹ Ўзбекистон Президенти Шавкат Мирзиёевнинг БМТ Бош Ассамблеясининг 72сессиясидаги (2017 йил 19 сентябрь) нутқи // www.president.uz.

² БМТ Бош Ассамблеяси томонидан 2003 йил 23 декабрда қабул қилинган Резолюция (А/58/485) 58/217. “Сув ҳаёт учун” Халқаро ҳаракат ўн йиллиги, 2005–2015 йиллар// <https://www.un.org/sustainabledevelopment/ru/about/development-agenda>

прокуратураларнинг мавжуд тажрибасидан келиб чиққан ҳолда ушбу соҳада қонунийлик ҳолати ва қонун ҳужжатларининг ижроси устидан самарали прокурор назоратини ташкил қилиш масалаларини тадқиқ этиш зарурати мавжудлигидан далолат бермоқда.

Ўзбекистон Республикасининг “Табиатни муҳофаза қилиш тўғрисида”ги (1992), “Сув ва сувдан фойдаланиш тўғрисида”ги (1993) “Прокуратура тўғрисида”ги (2001) қонунлари, Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикаси сув ҳўжалигини ривожлантиришнинг 2020-2030 йилларга мўлжалланган концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги (2020), “2022–2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида”ги (2022) Фармонлари, “Қишлоқ ҳўжалигида сувни тежайдиган технологияларни жорий этишни янада жадал ташкил этиш чоратadbирлари тўғрисида”ги Қарори (2020), шунингдек Ўзбекистон Республикаси Бош прокурорининг соҳавий буйруғи ва мавзуга оид бошқа қонун ва қонун ости норматив-ҳуқуқий ҳужжатларида белгиланган устувор вазифаларнинг амалга оширилишида ушбу диссертация тадқиқоти муайян даражада хизмат қилади.

Тадқиқотнинг республика фан ва технологиялари ривожланишининг устувор йўналишларига мослиги. Мазкур диссертация республика фан ва технологиялар ривожланишининг I. “Ахборотлашган жамият ва демократик давлатни ижтимоий, ҳуқуқий, иқтисодий, маданий ва маънавий-маърифий ривожлантиришда инновацион ғоялар тизимини шакллантириш ва уларни амалга ошириш йўллари” устувор йўналишига мувофиқ бажарилган.

Муаммонинг ўрганилганлик даражаси. Диссертация мавзуси шу кунга қадар Ўзбекистон Республикасида мустақил тадқиқот объекти сифатида тадқиқ қилинмаган. Ўзбекистонда Б.Х.Пўлатов, Ф.Х.Рахимов, З.С.Ибрагимов, О.М.Мадалиев, И.Б.Жўраев, А.Б.Комилов, А.А.Махмудов, Б.И.Исмоиловнинг тадқиқот ишларида у ёки бу даражада сув ва сувдан фойдаланиш соҳасидаги қонун ҳужжатларининг ижроси устидан прокурор назоратининг ҳуқуқий асослари ҳамда жамиятда қонунийлик ва қонун устуворлигини таъминлашда прокуратура органларининг ролини оширишга доир масалалар ёритилган. Бироқ Ўзбекистон Республикасида сув ва сувдан фойдаланиш соҳасидаги қонун ҳужжатларининг ижроси устидан прокурор назоратининг ҳуқуқий асослари мавзусида мамлакатимиз олимлари томонидан комплекс тадқиқотлар олиб борилмаган.

А.Б.Комилов ва И.Б.Жўраев ўз тадқиқот ишларида тадбиркорларни ҳуқуқий ҳимоя қилиш, олий таълим муассасаларида қонунчилик ижроси устидан прокурор назоратининг ташкилий-ҳуқуқий асосларини такомиллаштиришнинг ҳуқуқий асосларини ўрганган, бироқ мазкур изланишларда сув ва сувдан фойдаланиш соҳасидаги қонун ҳужжатларининг ижроси устидан прокурор назоратининг ташкилий-ҳуқуқий асослари бўйича тадқиқотлар олиб борилмаган. Шунингдек, сув қонунчилигининг умумий жиҳатлари экология соҳасида кўзга кўринган ҳуқуқшунос олимлар, хусусан, Ф.Х.Рахимов, Й.О.Жўраев, Н.К.Скрипников, Ж.Т.Холмўминов, Ш.Х.Файзиев,

Б.Х.Калонов, У.Т.Аюбов, Х.Р.Исанов, Р.А.Икромов, Х.Хайитов ва У.Сайдахмедовнинг илмий ишларида қисман тадқиқ этилган.

Хорижий мамлакатларда сув ресурсларидан фойдаланишнинг тарихий, ҳуқуқий, сиёсий, экологик жиҳатларига алоҳида эътибор берилган. П.Казанский, Ф.Бербер, Б.М. Клименко, Ю.Я. Баскин ва Д.И. Фельдман, С.А. Гуреев, И.Н. Тарасова, А.К. Biswas, Г.В. Воропаев, Р.Н. Gleick, В.И. Данилов-Данилян, А.Е. Кожаков, Р.Ю. Новиков, Е.Г. Понамарева, Г.А. Рудо каби олимларнинг ишларида ушбу масалалар ўрганилган.

Таниқли америкалик олим Фридрих Старр ўзининг “Ўйқотилган маърифат” номли асарида Марказий Осиёдаги биринчи ренесанс давридаги асосий пойдевордан бири сифатида ирригация тармоқларининг барпо этилишини, уни давлатнинг ривожланишида тутган ўрнини тадқиқ этган. Олим ўз китобида дунё халқлари ҳали миллат ва халқ бўлиб шаклланмаган, америка кашф қилинмаган бир даврда, мамлакатимиз ҳудудида илғор ирригация тармоқлари барпо этилганлиги, сувни юқорига кўтариш, аҳоли пунктларини ичимлик суви билан таъминлаш ишларининг амалга оширилганлигини алоҳида таъкидлаб, сув соҳасида муносабатларнинг ижтимоий заруратига тўхталиб ўтган.

МДХ давлатларида атроф-табiiй муҳитни муҳофаза қилиш соҳасидаги қонунчилик ижроси устидан прокурор назорати масалалари А.Ю.Винокуров, С.Г.Кириченко, О.В.Калугина, Е.А.Куницына, Е.Ю.Шершнева, К.А.Бижанова ва бошқа олимлар томонидан тадқиқ этилган.

Шу ўринда таъкидлаш жоизки, россиялик ҳуқуқшунос олим А.Ю.Винокуров прокуратура органларининг табиатни муҳофаза қилиш фаолияти борасида жуда кўплаб тадқиқотларни ўтказган ва кўплаб диссертация ишларига илмий раҳбарликни амалга оширган, Россия Федерациясида бу борада ўзига хос мактаб яратган. Бироқ А.Ю.Винокуровнинг, шу жумладан юқорида санаб ўтилган олимларнинг илмий тадқиқотларида Россия Федерацияси прокуратурасининг экологик фаолиятини такомиллаштириш муаммолари, ўрмон ва ер тўғрисидаги қонун ҳужжатлари ижроси устидан прокурор назоратининг ҳуқуқий ва ташкилий асослари, экология соҳасидаги қонунчиликка риоя этилиши устидан прокурор назорати масалалари тадқиқ этилган.¹

Табиийки, келтириб ўтилган олимлар ва бошқа тадқиқотчиларнинг илмий изланишлари табиатни муҳофаза қилиш тўғрисида қонунчиликнинг ижро этилиши устидан прокурор назорати борасидаги тушунчаларнинг янада кенгайиши ва чуқурлашишига сабаб бўлди. Бироқ ўрганилган хорижий ва мамлакатимиз ҳуқуқшунос олимлари томонидан сув ва сувдан фойдаланиш соҳасидаги қонун ҳужжатларининг ижроси устидан прокурор назоратининг ташкилий-ҳуқуқий асослари билан боғлиқ муаммолар алоҳида ўрганилмаган.

Шу боис тан олишимиз керакки, сув муносабатларини тартибга солувчи қонун ҳужжатларининг ижроси устидан прокурор назоратининг ташкилий-ҳуқуқий асослари муаммосининг яққол долзарблигига қарамай, у юридик

¹ Ушбу муаллифларнинг илмий ишлари фойдаланилган адабиётлар рўйхатида келтирилган.

адабиётларда етарли даражада ёритилмаганлиги ҳам танланган диссертация мавзусининг долзарблигини белгилайди.

Диссертация тадқиқотининг диссертация бажарилган олий таълим ёки илмий-тадқиқот муассасасининг илмий-тадқиқот ишлари режалари билан боғлиқлиги. Диссертация иши мавзуси Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси Академиясининг тадқиқот режасига киритилган ва илмий тадқиқотларнинг устувор йўналишлари доирасида амалга оширилган (2020-2022).

Тадқиқотнинг мақсади сув ва сувдан фойдаланиш соҳасидаги қонун ҳужжатлари ижроси устидан прокурор назоратини такомиллаштириш бўйича илмий асосланган таклиф ва тавсиялар ишлаб чиқишдан иборат.

Тадқиқотнинг вазифалари:

сув тўғрисидаги қонун ҳужжатлари ижроси устидан прокурор назоратининг зарурати, ўрни ҳамда аҳамиятини ёритиш ва таҳлил қилиш;

сув тўғрисидаги қонун ҳужжатлари ижроси устидан прокурор назорати предмети ва объектининг илмий-назарий асосларини таҳлил қилиш ҳамда мазмун-моҳиятини очиб бериш;

сув муносабатларини тартибга солувчи қонун ҳужжатларининг ижроси устидан устидан прокурор назоратининг ҳуқуқий асосларини тадқиқ этиш;

сув ва сувдан фойдаланиш тўғрисидаги қонун ҳужжатлари ижроси устидан прокурор назорати ишларини ташкил этиш ҳамда соҳада прокурор назорати ҳужжатларини қўллаш амалиётини таҳлил этиш;

прокуратура органлари билан сув ва сувдан фойдаланиш соҳасини назорат қилувчи махсус ваколатли органлар ўртасидаги соҳадаги қонунчилик ижроси устидан назоратни амалга ошириш борасидаги ўзаро ҳамкорлиги, унинг предмети ва асосий шаклларини ёритиш;

Ўзбекистон Республикасида сув тўғрисидаги қонун ҳужжатлари ижроси устидан прокурор назоратининг асосий йўналишларини шаклланишини ёритиш, миллий қонунчиликни такомиллаштириш бўйича таклиф ва тавсиялар тайёрлаш;

сув тўғрисидаги қонун ҳужжатлари ижроси устидан прокурор назоратини амалга оширишнинг мавжуд ташкилий асосларини ўрганиш асосида ушбу соҳани такомиллаштириш юзасидан илмий асосланган таклиф ва тавсиялар ишлаб чиқиш.

Тадқиқотнинг объектини Ўзбекистон Республикасида сув тўғрисидаги қонун ҳужжатлари ижроси устидан прокурор назоратини ташкил этиш билан боғлиқ ижтимоий муносабатлар тизими ташкил қилади.

Тадқиқотнинг предмети сув тўғрисидаги қонун ҳужжатлари ижроси устидан прокурор назоратини ташкилий-ҳуқуқий тартибга солишга қаратилган норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар, ҳуқуқни қўллаш амалиёти, айрим хорижий мамлакатлар қонунчилиги ва амалиёти ҳамда юридик фанда мавжуд бўлган илмий-назарий ёндашувлар, қарашлардан иборатдир.

Тадқиқотнинг усуллари. Тадқиқот олиб боришда тизимли-тузилмавий, қиёсий-ҳуқуқий таҳлил, мантиқий, ижтимоий сўров, илмий манбаларни комплекс тадқиқ этиш, индукция ва дедукция, эмпирик материаллар ва

статистик маълумотлар таҳлили, қонун ҳужжатларини шарҳлаш, ҳуқуқни қўллаш амалиётини таҳлилий ўрганиш каби усуллар қўлланилган.

Тадқиқотнинг илмий янгилиги қуйидагилардан иборат:

сувдан фойдаланиш соҳасидаги қонун ҳужжатлари ижроси устидан прокурор назорати институтини такомиллаштириш ва ҳуқуқий жиҳатдан мустаҳкамлаш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенатининг қарори, Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармон, қарорлари ва топшириқлари, прокуратура ҳайъатлари қарорлари, тегишли прокурорларнинг топшириқ ва кўрсатмалари қонунлар ижроси устидан прокурор назорати тадбирларини ўтказишга асос бўлишини киритиш таклифи асослантирилган;

прокуратура органларининг сувдан фойдаланиш тўғрисидаги қонун ҳужжатлари ижросини назорат қилишда жамоатчиликнинг имкониятлари ва салоҳиятидан фойдаланиш мақсадида прокурор назорати тадбирлари қонунларнинг бузилаётганлиги тўғрисидаги мурожаатлар, оммавий ахборот воситалари ва Интернет жаҳон ахборот тармоғидаги хабарлар ва бошқа маълумотлар асосида, шунингдек, қонунийлик аҳволи ва жиноятчилик ҳолати таҳлили прокурор томонидан чоралар кўрилишини талаб қилган ҳолларда ўтказилиши тўғрисидаги нормани қонунчиликка киритиш таклифи асослантирилган;

вазирликлар, давлат кўмиталари ва бошқа давлат бошқаруви органлари, ташкилий-ҳуқуқий ва мулкчилик шаклидан қатъи назар корхоналар, муассасалар, ташкилотлар, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари ҳамда вазирликлар, давлат кўмиталари ва идораларининг ҳарбий қисмлари, ҳарбий тузилмалари, ҳокимлар ва бошқа мансабдор шахслар томонидан қонун ҳужжатларининг ижро этилиши, шунингдек улар томонидан қабул қилинаётган ҳужжатларнинг Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси ва қонунларига мувофиқлиги назорат предмети ҳисобланиши тўғрисидаги нормани қонунчиликка киритиш таклифи асослантирилган;

сув тўғрисидаги қонун ҳужжатлари ижроси устидан прокурор назоратини амалга оширишда замонавий технологиялардан ва ахборот тизимларидан, фан ютуқларидан фойдаланишни прокуратура тўғрисидаги қонун ҳужжатларида белгилаш муҳимлиги асослантирилган;

Ўзбекистон Республикаси Сув кодексини ишлаб чиқиш ва унда сув муносабатларини тартибга солиш соҳадаги ваколатли давлат органларининг, шунингдек сув тўғрисидаги қонун ҳужжатларига риоя этилишини текшириш ва назорат қилишга масъул бўлган прокуратура органларининг вазифа ва функцияларини аниқлаштиришга қаратилган нормаларнинг киритилиши асослантирилган.

Тадқиқотнинг амалий натижалари қуйидагилардан иборат:

сув тўғрисидаги қонун ҳужжатлари ижроси устидан прокурор назорати, унинг предмети ва объектига оид тушунчаларнинг мазмун-моҳияти ёритилган ҳамда илмий-доктринал таъриф ишлаб чиқилган;

сув тўғрисидаги қонун ҳужжатлари ижроси устидан прокурор назоратининг мақсадлари ва вазифалари, шунингдек унинг ҳуқуқий асослари

ёритилган, ушбу жараёни ташкил этиш механизмларини такомиллаштириш юзасидан таклифлар асослантирилган;

сув ва сувдан фойдаланишни тартибга солувчи Ўзбекистон Республикасининг Сув кодекси лойиҳасига бир қатор ўзгартириш ва қўшимчалар киритишга доир таклифлар ишлаб чиқилган;

Ўзбекистон Республикасининг 2001 йил 29 августдаги “Прокуратура тўғрисида”ги Қонунига “Сув ва сувдан фойдаланиш соҳасидаги қонунчиликнинг аниқ ва бир хилда ижро этилиши устидан назорат” бобини киритиш орқали Ўзбекистон Республикасининг сув тўғрисидаги қонун ҳужжатларини такомиллаштириш юзасидан таклифлар ишлаб чиқилган;

Бош прокуратура ва давлат назоратини (назоратини) амалга оширишга махсус ваколатли бўлган вазирликлар, идораларнинг “Прокуратура органлари ва давлат назоратини амалга оширадиган органлар ўртасидаги ўзаро муносабатлар тартиби”ни тасдиқлаш тўғрисида”ги қўшма буйруғини ишлаб чиқиш асослантирилган;

Ўзбекистон Республикаси Бош прокурорининг “Сув ва сувдан фойдаланиш соҳасида қонунчилик ижроси устидан назорат самарадорлигини янада ошириш тўғрисида”ги алоҳида соҳавий буйруғи лойиҳаси ишлаб чиқилган ва унда прокуратура органларининг ушбу йўналишдаги асосий мақсадлари ва фаолиятини баҳолаш мезонлари белгилаб берилган.

Тадқиқот натижаларининг ишончлилиги. Диссертация тадқиқотининг ҳар бир бобида берилган хулосалар, шунингдек диссертация иши хулосасида акс этган умумназарий ечимлар (қоидалар), қонун ҳужжатларини такомиллаштириш ва ҳуқуқни қўллаш амалиётини ривожлантириш бўйича ишлаб чиқилган таклифлар прокурор назорати, ҳуқуқни муҳофаза қилиш фаолиятини ташкил этишга оид мавжуд илмий-назарий қарашларга, ҳуқуқий база нуқтаи назаридан эса – халқаро ҳужжатлар, миллий қонунчилик нормалари ва ҳуқуқни қўллаш амалиётига, шу билан бирга, 5 174 нафар прокуратура ходимлари, Бош прокуратура Академияси профессор-ўқитувчилари, докторант ва мустақил изланувчиларнинг фикрларини ўрганиш мақсадида ўтказилган ижтимоий сўров натижаларидан фойдаланилганлиги билан белгиланади. Бундан ташқари, тадқиқот ишида Ўзбекистон Республикаси прокуратура органлари томонидан сув ва сувдан фойдаланиш тўғрисидаги қонун ҳужжатлари ижроси устидан 2020-2022 йилларда ўтказилган текшириш ва таҳлил материалларини ўрганиш натижаларидан фойдаланилган. Тадқиқот натижалари синондан ўтказилган ҳамда етакчи миллий ва хорижий нашрларда чоп этилган, шунингдек ваколатли давлат органлари томонидан натижаларнинг жорий қилиниши бўйича далолатномалар билан тасдиқланган.

Тадқиқот натижаларининг илмий ва амалий аҳамияти. Тадқиқот натижаларининг илмий аҳамияти шундаки, унда ишлаб чиқилган илмий хулоса ва таклифлардан сув ва сувдан фойдаланиш соҳасидаги қонун ҳужжатлари устидан назоратни такомиллаштириш, ушбу соҳага тааллуқли назарий билимларни бойитиш ҳамда янги илмий тадқиқотлар ўтказишда фойдаланиш мумкинлиги билан изоҳланади.

Тадқиқот натижаларининг амалий аҳамияти унда илгари сурилган илмий хулосалар, таклифлар ва тавсиялардан Ўзбекистон Республикаси прокуратура органлари фаолиятини ташкил қилишда, шунингдек Бош прокуратура Академияси тингловчилари, Тошкент давлат юридик университети ва юридик факультетлар талабалари учун турли хил илмий ва услубий қўлланмалар ишлаб чиқишда, олий ўқув юртларида “Прокурор назорати, “Сув ҳуқуқи” ва “Суд ва ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари” модуллари бўйича маърузалар ва семинарлар ўтказишда фойдаланиш мумкинлиги билан изоҳланади.

Тадқиқот натижаларининг жорий қилиниши. Сув тўғрисидаги қонун ҳужжатларининг ижроси устидан прокурор назоратини такомиллаштириш бўйича олинган тадқиқот натижалари асосида қуйидаги таклифлар ишлаб чиқилди ва жорий этилди:

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенатининг қарори, Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармон, қарорлари ва топшириқлари, прокуратура ҳайъатлари қарорлари, тегишли прокурорларнинг топшириқ ва кўрсатмалари қонунлар ижроси устидан прокурор назорати тадбирларини ўтказишга асос бўлишини киритиш тўғрисидаги таклифлардан Ўзбекистон Республикасининг “Прокуратура тўғрисида”ги Қонуни лойиҳаси 46-моддаси учинчи қисмига киритишда (Ўзбекистон Республикаси Бош прокурори ўринбосарининг 2022 йил 27 июндаги далолатномаси) фойдаланилган. Мазкур таклифнинг жорий этилиши сувдан фойдаланиш соҳасидаги қонунчилик ижроси устидан прокурор назорати институтини такомиллаштириш ва ҳуқуқий жиҳатдан мустаҳкамлаш имконини беради;

прокурор назорати тадбирлари қонунларнинг бузилаётганлиги тўғрисидаги мурожаатлар, оммавий ахборот воситалари ва Интернет жаҳон ахборот тармоғидаги хабарлар ва бошқа маълумотлар асосида, шунингдек, қонунийлик аҳволи ва жиноятчилик ҳолати таҳлили прокурор томонидан чоралар кўрилишини талаб қилган ҳолларда ўтказилиши тўғрисидаги нормани қонунчиликка киритиш таклифи Ўзбекистон Республикасининг “Прокуратура тўғрисида”ги Қонуни лойиҳаси 46-моддаси иккинчи қисмига киритишда (Ўзбекистон Республикаси Бош прокурори ўринбосарининг 2022 йил 27 июндаги далолатномаси) фойдаланилган. Мазкур таклифнинг жорий этилиши прокуратура органларининг сув ва сувдан фойдаланиш тўғрисидаги қонун ҳужжатлари ижросини назорат қилишда жамоатчиликнинг имкониятлари ва салоҳиятидан фойдаланиш имконини кенгайтиришга хизмат қилади;

вазирликлар, давлат қўмиталари ва бошқа давлат бошқаруви органлари, ташкилий-ҳуқуқий ва мулкчилик шаклидан қатъи назар корхоналар, муассасалар, ташкилотлар, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари ҳамда вазирликлар, давлат қўмиталари ва идораларининг ҳарбий қисмлари, ҳарбий тузилмалари, ҳокимлар ва бошқа мансабдор шахслар томонидан қонун ҳужжатларининг ижро этилиши, шунингдек улар томонидан қабул қилинаётган ҳужжатларнинг Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси ва қонунларига мувофиқлиги назорат предмети ҳисобланиши тўғрисидаги нормани қонунчиликка киритиш таклифи Ўзбекистон Республикасининг

“Прокуратура тўғрисида”ги Қонуни лойиҳаси 45-моддасини шакллантиришда (Ўзбекистон Республикаси Бош прокурори ўринбосарининг 2022 йил 27 июндаги далолатномаси) фойдаланилган. Мазкур таклифнинг жорий этилиши давлат бошқаруви органлари ва хўжалик бошқаруви органлари, айрим тадбиркорлик субъектларининг фаолиятини прокуратура органлари томонидан қонунда белгиланган тартибда текшириш имконини яратади;

сув тўғрисидаги қонун ҳужжатлари ижроси устидан прокурор назоратини амалга оширишда замонавий технологиялардан ва ахборот тизимларидан, фан ютуқларидан фойдаланишни прокуратура тўғрисидаги қонун ҳужжатларида белгилаш таклифи Ўзбекистон Республикасининг “Прокуратура тўғрисида”ги Қонуни лойиҳаси 45-моддасини шакллантиришда (Ўзбекистон Республикаси Бош прокурори ўринбосарининг 2022 йил 27 июндаги далолатномаси) фойдаланилган. Мазкур таклифнинг жорий этилиши прокуратура фаолиятини илмий, услубий жиҳатдан таъминланганлик даражасини оширишга, замонавий технологиялардан ва ахборот тизимларидан, фан ютуқларидан фойдаланишга, соҳада прокурор назоратини тамкомиллашти-ришга қаратилган илмий тадқиқотларни фаоллаштиришга замин яратади;

Ўзбекистон Республикаси Сув кодексининг “Сув ресурсларининг давлат бошқаруви” номли II бўлимидаги “Давлат ҳокимияти ва бошқаруви ҳамда бошқа органларнинг сув муносабатларини тартибга солиш соҳадаги ваколати” деб аталувчи 4-бобининг киритилишида, мазкур бобда 4-1-модда (Сув ресурсларининг давлат бошқаруви органлари), 4-2-модда (Сув муносабатларини тартибга солиш соҳасидаги махсус ваколатли давлат органлари), 4-3-модда (Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг ваколатлари), 4-4-модда (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг ваколатлари), 4-5-модда (Сув миллий кенгаши ва унинг ваколатлари), 4-6-модда (Ўзбекистон Республикаси Сув хўжалиги вазирлиги ваколатлари), 4-7-модда (Ўзбекистон Республикаси геология ва минерал ресурслар давлат қўмитасининг ваколатлари), 4-8-модда (Ўзбекистон Республикаси Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш давлат қўмитасининг ваколатлари), 4-9-модда (Маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг сув муносабатларини тартибга солиш соҳасидаги ваколатлари), 4-10-модда (Давлат органларининг сув ресурсларини бошқариш бўйича ваколатларининг ҳуқуқий ворислиги), 4-11-модда (Сувлардан фойдаланиш ва уларни муҳофаза қилиш устидан давлат назорати) ва 4-12-модда (Сув тўғрисидаги қонунчиликка риоя этилишини прокуратура органлари томонидан текшириш ва назорат қилиш) киритилишига доир таклифлар Ўзбекистон Республикаси Сув кодексининг ишлаб чиқилишида фойдаланилган (Ўзбекистон Республикаси Сув хўжалиги вазирининг 2022 йил 24 майдаги 01/26-1161-сонли далолатномаси). Мазкур таклиф сув муносабатларини тартибга солиш соҳадаги ваколатли давлат органларининг, шунингдек сув тўғрисидаги қонунчиликка риоя этилишини текшириш ва назорат қилишга масъул бўлган прокуратура органларининг вазифа ва функцияларини аниқлаштиришга имкон яратган.

Тадқиқот натижаларининг апробацияси. Мазкур тадқиқот натижалари 7 та илмий-амалий анжуманда, жумладан, 4 та халқаро, 3 та республика илмий-амалий анжуманларида муҳокамадан ўтказилган.

Тадқиқот натижаларининг эълон қилинганлиги. Диссертация мавзуси бўйича жами 15 та илмий иш, шу жумладан, ОАК томонидан диссертациянинг асосий илмий натижаларини чоп этишга тавсия этилган журналларда 6 та илмий мақола, хорижий журналларда 1 та мақола, 7 та илмий конференциялар тўпламларида (4 та халқаро) мақола ва тезислар чоп этилган.

Диссертациянинг тузилиши ва ҳажми. Диссертация кириш, 9 та параграфни ўз ичига олган 3 та боб, фойдаланилган адабиётлар рўйхати ва иловалардан иборат. Диссертациянинг умумий ҳажми 158 бетни ташкил этади.

ДИССЕРТАЦИЯНИНГ АСОСИЙ МАЗМУНИ

Диссертация ишининг **кириш (диссертация аннотацияси)** қисмида тадқиқот мавзусининг долзарблик даражаси ва зарурати, тадқиқотнинг республика фан ва технологиялари ривожланишининг асосий устувор йўналишларига мослиги, тадқиқ этилаётган муаммонинг ўрганилганлик даражаси, диссертация мавзусининг диссертация бажарилаётган олий таълим муассасасининг илмий-тадқиқот ишлари билан боғлиқлиги, тадқиқотнинг мақсад ва вазибалари, объекти ва предмети, усуллари, илмий янгилиги ва амалий натижаси, тадқиқот натижаларининг ишончлилиги ҳамда уларнинг илмий ва амалий аҳамияти, жорий қилинганлиги, апробацияси, натижаларининг эълон қилинганлиги, диссертациянинг ҳажми ва тузилиши ёритилган.

Диссертациянинг **“Сувдан фойдаланиш соҳасини тартибга солувчи қонунлар ижроси устидан прокурор назоратининг тушунчаси, предмети ва ҳуқуқий асослари”** деб номланган биринчи бобида сув тўғрисидаги қонун ҳужжатларининг ижроси устидан прокурор назоратининг тушунчаси ва ижтимоий зарурияти, сув тўғрисидаги қонун ҳужжатлари ижроси устидан прокурор назоратининг предмети, сув муносабатларини тартибга солувчи қонун ҳужжатларининг ижроси устидан прокурор назоратининг ҳуқуқий тартибга солиниши масалалари тадқиқ этилган.

Атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва табиий ресурслардан оқилона фойдаланиш соҳасидаги қонун ҳужжатлари талаблари бузилишининг олдини олиш, уни аниқлаш ва унга чек қўйиш прокуратура органлари фаолиятининг муҳим йўналишларидан бири эканлиги, сув ресурсларидан самарали фойдаланишда прокурор назоратини ривожлантиришни, ушбу йўналишда энг самарали усул ва шакллардан фойдаланиш зарурати кўрсатиб ўтилган. Тадқиқотчи юридик адабиётларда (Б.Х.Пўлатов, Ф.Х.Рахимов, М.Рустамбаев, А.Б.Комилов, С.И.Баскакова) прокурор назоратига оид ишлаб чиқилган тушунчаларни таҳлил этиб, прокурор назорати давлатнинг қонунчилик ва ҳуқуқ-тартиботни таъминлаш борасидаги ўта муҳим, энг самарали, изчил ва ўзига хос назорат шакли эканлигини, қонун устуворлигига асосланган ҳолда унга аниқ ва қатъий риоя этиш, инсон ва фуқаронинг, жамият ва давлатнинг конституциявий ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш

прокуратура органлари фаолиятининг асосий мақсади эканлигини, келажакда илғор механизмлар ва технологияларни назарда тутувчи юқори технологияли прокурор назоратини янада ривожлантириш, ушбу йўналишда назарий ва амалий тадқиқотлар олиб бориш тобора долзарб бўлиб боришини қайд этади.

Муаллиф томонидан олимларнинг (Б.Х.Пўлатов, А.Б.Комилов, В.Б.Ястребов) фикрлари таҳлили асосида инсон ва фуқароларнинг қулай атроф-муҳитга бўлган ҳуқуқларига риоя этилиши ва ҳимоя қилиниши сув тўғрисидаги қонун ҳужжатларининг ижроси устидан прокурор назорати предметининг ажралмас қисми, деган хулосани илгари суради. Унинг фикрича, инсон ва фуқароларнинг қулай атроф табиий муҳитга бўлган ҳуқуқларини кафолатловчи ҳамда одамларнинг ҳаёти ва соғлиғига таҳдид солувчи фактлар ва ҳолатларни яширганлиги учун мансабдор шахсларнинг масъулиятини оширувчи махсус норманинг Асосий Қонунимизда мустаҳкамланиши фуқаронинг экология соҳасидаги ҳуқуқ ҳамда эркинликларини таъминлашга қаратилган қонунлар ижроси устидан прокурор назоратининг самарадорлиги ва натижадорлигини таъминлаш кафолатини бажаради.

Таҳлиллар асосида сув тўғрисидаги қонун ҳужжатларининг ижроси устидан прокурор назоратининг предмети сифатида сув ва сув ресурсларини муҳофаза қилиш ва кўриқлашнинг муҳим асосларини ўзида белгилаган мамлакатимиз Конституциясининг қоидаларига риоя қилиш; Ўзбекистон Республикасининг “Прокуратура тўғрисида”ги Қонуни 20-моддасида назарда тутилган қонунларнинг ижро этилиши ва қабул қилинаётган ҳужжатларнинг қонунларга мувофиқлигини аниқлаш; ҳукумат, маҳаллий давлат ҳокимияти органлари қарорларининг Ўзбекистон Республикасининг Конституциясига мувофиқлигини аниқлаш кабиларни киритади.

Тадқиқот ишида сув тўғрисидаги қонун ости норматив ҳуқуқий ҳужжатлар прокурор назорати предмети бўлиш ёки бўлмаслиги борасидаги мавжуд баҳс-мунозаралар таҳлил қилинади. Диссертант қонун ости норматив ҳуқуқий ҳужжатлар прокурор назорати предмети бўлмаслиги (В.Б.Ястребов) ва аксинча, назорат қилинадиган норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар доирасини кенгайтириш тарафдорларининг (К.А.Бижанова) фикрларини таҳлил қилиб, сув тўғрисидаги қонун ҳужжатларининг ижроси устидан прокурор назоратининг самарадорлиги ва натижадорлигини таъминлаш мақсадида фақат қонунлар эмас, балки Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенатининг қарори, Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармон, қарорлари ва топшириқлари, прокуратура ҳайъатлари қарорлари, тегишли прокурорларнинг топшириқ ва кўрсатмалари қонунлар ижроси устидан прокурор назорати тадбирларини ўтказишга асос бўлиши кераклиги асослантилган. Тадқиқот доирасида ўтказилган ижтимоий сўров натижаларига кўра, сув тўғрисидаги қонун ости норматив ҳуқуқий ҳужжатлар прокурор назорати предмети бўлишига 5 174 та респондентларнинг 3 895 таси, яъни 75,3% ижобий муносабат билдирганлигини кўрсатади.

Диссертант прокуратура органларининг атроф-муҳитни муҳофаза қилувчи органлар ва жамоатчилик билан ўзаро ҳамкорлиги прокуратура

фаолиятини ташкил этишнинг муҳим элементи эканлигини таъкидлаган ҳолда давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари, маҳаллий давлат ҳокимияти органлари, назорат қилувчи органлар, уларнинг мансабдор шахслари, тижорат ва нотижорат ташкилотлари томонидан атроф-муҳитни муҳофаза қилиш, табиатни оқилона бошқариш соҳасида ўзларига берилган ваколатлар, функциялар ва вазифаларнинг тўлиқ ва ўз вақтида бажарилишини текшириши прокуратура органларининг муҳим йўналишларидан бири бўлиб қолишини асослантирган. Шунингдек, айрим давлат бошқаруви органлари ва хўжалик бошқаруви органлари, айрим тадбиркорлик субъектларининг фаолиятини прокуратура органлари томонидан қонунда белгиланган тартибда текшириш имконини яратиш мақсадида Ўзбекистон Республикасининг “Прокуратура тўғрисида”ги Қонуни 4-моддаси иккинчи хатбошига қўшимча киритиш ва прокурорларга давлат ва хўжалик бошқаруви органлари томонидан қонунларнинг ижро этилиши устидан назорат қилиш ваколатини бериш таклифини илгари сурган.

Диссертант мамлакатимизда сувдан фойдаланиш соҳасини ҳуқуқий тартибга солиш масалаларини тадқиқ этиб, Ўзбекистон Республикасида Сув кодексини ишлаб чиқиш ва қабул қилишда миллий хусусиятларимиз ҳамда хорижий давлатлар қонунчилигини қиёсий-ҳуқуқий таҳлил қилади. Таҳлиллар натижасида Сув кодексини ишлаб чиқишнинг заруратини қуйидаги омиллар билан изоҳлайди: Сув кодекси сувга оид муносабатларни тартибга соладиган қонунчиликни тизимлаштиришнинг энг муҳим шакли бўлиб, у амалдаги сув қонунчилигини ҳар томонлама таҳлил қилиш ва такомиллаштиришни назарда тутлади; Сув кодекси ушбу соҳа қонунчилигидаги мавжуд муаммоларни ҳал этишга хизмат қилади; Сув кодексининг ишлаб чиқилиши амалдаги сув қонунчилигида мавжуд бўлган камчилик, бўшлиқ ва ўзаро зиддиятларни бартараф этиш имконини беради; Сув кодекси сув муносабатларини тартибга солувчи бош қонун ҳужжати бўлади ҳамда ушбу муносабатларни тартибга солиш самарадорлигини сезиларли даражада оширади; Сув кодекси сув ҳуқуқий нормаларини қўллашнинг қулай ва осон бўлишини таъминлайди. Шунингдек, диссертант Сув кодексидан сувдан фойдаланишга оид қонунчилик ижроси устидан прокурор назоратини амалга оширишга қаратилган нормаларнинг назарда тутилишини асослантирган. Шу ўринда олиб борилган ижтимоий сўров натижаларига кўра, Ўзбекистон Республикаси Сув кодексидан прокурор назоратини амалга оширишга қаратилган норманинг назарда тутилишига жами сўровда иштирок этган 5174 та респондентларнинг 4099 таси, яъни 79, 2 % ижобий муносабат билдирганлигини кўрсатади.

Диссертациянинг иккинчи боби “**Сув тўғрисидаги қонун ҳужжатларининг ижроси устидан прокурор назоратини ташкил этиш ва ўзаро ҳамкорлик масалалари**” деб номланиб, уч параграфни ўз ичига олади.

Диссертант томонидан олимларнинг (Б.Х.Пўлатов, Ф.Х.Рахимов, В.Г.Бессарабов, Э.Л.Барсегова) фикрлари таҳлили асосида сув тўғрисидаги қонун ҳужжатлари ижроси устидан прокурор назорати ишларини ташкил этишга прокуратура ходимларини танлаш, жойлаштириш, малакасини ошириш, уларнинг фаолиятини доимий равишда тартибга солиш, уларни

маълумотларни тўплаш ва таҳлил қилиш учун зарур бўлган барча воситалар билан таъминлаш, прокуратура органлари фаолиятини таҳлил қилиш ва уни баҳолаш, ишларни режалаштириш, режалар бажарилишини назорат қилиш, белгиланган муддатларда юқори якуний натижаларга эришиш учун прокуратура ва бошқа органларнинг ўзаро боғлиқ ва бир-бирини тўлдирадиган чора-тадбирлари мажмуи деган таъриф ишлаб чиқади.

Прокурор сув тўғрисидаги қонун ҳужжатлари ижросини назорат қилишда жамоатчиликнинг, айниқса, жамоат ташкилотларининг имкониятлари ва салоҳиятидан фойдаланиши зарурлиги асослантирилган. Оммавий ахборот воситалари, ижтимоий тармоқлардаги хабарларнинг сув ва сувдан фойдаланиш тўғрисидаги қонунлар ижросини текширишдаги аҳамияти ва заруратидан келиб чиқиб, “Прокуратура тўғрисида”ги Қонунда прокурор назорати тадбирлари қонунларнинг бузилаётганлиги тўғрисидаги мурожаатлар, оммавий ахборот воситалари ва Интернет жаҳон ахборот тармоғидаги хабарлар ва бошқа маълумотлар асосида, шунингдек, қонунийлик аҳволи ва жинойтчилик ҳолати таҳлили прокурор томонидан чоралар кўрилишини талаб қилган ҳолларда ўтказилишини белгилаш таклиф қилинган.

Диссертант сув соҳасини назорат қилувчи органлар ва прокуратура ўртасидаги ҳамкорлик ва унинг асосий шакллари тадқиқ этар экан, ҳеч қандай ҳолатда прокурорларнинг фаолиятини давлат ҳокимияти органларининг сув соҳасидаги фаолияти билан алмаштиришга рухсат берилмаслиги каби қоидага амал қилиш муҳимлигини асослашга ҳаракат қилади. Унинг фикрича, сувдан фойдаланиш ва уни муҳофаза қилиш соҳасида прокуратура ва бошқа ваколатли назорат органларининг ўзаро ҳамкорлиги масалалари на қонунчилик даражасида, на идоравий даражада, мустақамлаб қўйилмаган. Диссертант Ўзбекистон Республикаси Бош прокурорининг “Сув ва сувдан фойдаланиш соҳасида қонунчилик ижроси устидан назорат самарадорлигини янада ошириш тўғрисида”ги буйруғини ишлаб чиқиш таклифини асослайди ва Буйруқ лойиҳасини диссертация ишига илова қилади.

Тадқиқот ишида сув тўғрисидаги қонун ҳужжатлари ижросини назорат қилишда прокуратура ва фуқаролик жамияти ўртасидаги ўзаро ҳамкорликнинг янги шакллари тадқиқ этиш ва амалиётга жорий қилиш бу соҳадаги қонун ҳужжатларини самарали амалга оширилишини таъминлаш борасида хулосалар илгари сурилади. Муаллиф таҳлиллар натижасида Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар прокуратуралари ҳузурида сувдан фойдаланиш ва уни муҳофаза қилиш бўйича жамоатчилик экологик кенгашларини ташкил этиш зарурлиги тўғрисида хулосага келган. Тадқиқот доирасида ўтказилган ижтисоий сўров натижалари ҳам сувдан фойдаланиш ва уни муҳофаза қилиш бўйича жамоатчилик экологик кенгашларини тузишнинг тўғри бўлишини кўрсатади. Масалан, сўровномада иштирок этган 5 174 та респондентларнинг 3 913 таси, яъни 75,7 % Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар прокуратуралари ҳузурида сувдан фойдаланиш ва уни муҳофаза қилиш бўйича жамоатчилик экологик кенгашларини ташкил этиш таклифини қўллаб-қувватлаган.

Тадқиқот ишининг учинчи боби “Сувга оид ҳуқуқий муносабатларда прокурор иштироки бўйича хорижий тажриба таҳлили ва прокурор назоратини такомиллаштириш йўналишлари” деб номланиб, мазкур бобда илғор ривожланган давлатлар, жумладан, Франция, Буюк Британия, Германия, Шимолий Ирландия ва бир қатор МДХ давлатларининг (Россия, Қозоғистон) экологик муносабатларни тартибга солишга қаратилган махсус кодификацияланган қонун ҳужжатларининг ўзига хос жиҳатлари қиёсий-ҳуқуқий жиҳатдан таҳлил этилган.

Муаллифнинг фикрича, Янги Ўзбекистонни барпо этиш талабларидан ҳамда мамлакатимизда амалга оширилаётган конституциявий ислохотлардан келиб чиқиб ҳамда фуқаронинг экология соҳасидаги ҳуқуқ ҳамда эркинликларини таъминлашга қаратилган қонунлар ижроси устидан прокурор назоратининг самарадорлиги ва натижадорлигини таъминлаш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 43-моддасига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш таклифи асослантирилган. Унга кўра, ҳар бир инсон ҳаёти ва соғлиғи учун қулай атроф табиий муҳитга, унинг ҳолати тўғрисида ишончли маълумотга эга бўлиш, ушбу ҳуқуқнинг бузилиши натижасида соғлиғига ёки мулкига етказилган зарарнинг ўрнини қоплаш ҳуқуқига эга эканлиги, мансабдор шахслар томонидан одамларнинг ҳаёти ва соғлиғига таҳдид солувчи фактлар ва ҳолатларни яшириши қонун ҳужжатларига мувофиқ жавобгарликка сабаб бўлиши таклиф қилинган.

Диссертация ишида сув фойдаланиш соҳасидаги қонун ҳужжатларининг ижроси устидан прокурор назоратининг самарадорлигини ошириш бўйича дунё мамлакатлари прокуратура органларининг роли таҳлил қилиниб, бу борада дунё мамлакатларининг прокуратуралари гуруҳларга ажратилиб, ўрганилган. Муаллифнинг фикрича, экология борада махсус билимга эга бўлган ихтисослаштирилган экология прокуратураси ташкил этилган давлатлар (масалан, Испания, Россия), атроф-муҳитни муҳофаза қилиш соҳасида ваколатли давлат органлари томонидан тақдим этилган далилларга асосланган ҳолда жинойт ишларини қўзғатишга ваколатли бўлган прокуратура органлари мавжуд бўлган давлатлар ушбу гуруҳга мансубдир. Диссертант хорижий ва халқаро тажрибанинг таҳлилидан келиб чиққан ҳолда атроф табиий муҳимни муҳофаза қилиш соҳасидаги қонун ҳужжатларининг ижроси устидан прокурор назоратини тўлиқ таъминлаш ва унинг самарадорлигини оширишда прокуратура органларининг ихтисослашуви муҳим ўрин тутишини, бу соҳада назоратни амалга оширувчи махсус экология прокуратурасининг ташкил этилиши ва ушбу прокуратура органларига сув ва сувдан фойдаланиш соҳасидаги қонун ҳужжатларининг ижроси устидан прокурор назоратини амалга ошириш каби муҳим функция ва вазифалар белгиланишини таклиф қилади. Бу борадаги ўтказилган сўров натижаларига кўра, унда иштирок этган 5 174 та респондентларнинг 3 999 таси, яъни 77,3 % Ўзбекистон Республикасининг “Прокуратура тўғрисида”ги Қонунида “Ихтисослаштирилган прокуратура органлари фаолияти тўғрисида” алоҳида боб киритилишини ижобий баҳолаган.

Муаллиф томонидан сувдан фойдаланиш соҳасидаги қонун ҳужжатларининг ижроси устидан прокурор назоратини самарадорлигини оширишнинг муҳим воситаларидан бири сифатида худудий ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш тўғрисидаги қонунларнинг бажарилишини назорат қилувчи прокурорларнинг вазифа ва ваколатларидаги фарқларни аниқлаш, чегаралаш ва уларни оптималлаштириш кўрсатилади. Диссертантнинг фикрича, бу назорат фаолияти билан шуғулланувчи прокурорларнинг ўзларига юклатилаётган вазифаларни такрорланишини олдини олади ва шу билан бирга назоратнинг тўлиқлигини таъминлайди. Тадқиқот доирасида ўтказилган сўров натижаларига кўра, прокурор назоратининг самарадорлигига салбий таъсир кўрсатадиган омиллар сифатида сўровда иштирок этган 5 174 респондентларнинг 2 035 таси, яъни 39,3% прокуратурага хос бўлмаган бошқа назорат йўналишлари билан шуғулланишлари натижасида иш юкламасининг кўплигини, 1765 таси, яъни 34,1% сув ва сувдан фойдаланиш соҳасидаги қонунчиликнинг ижроси устидан прокурор назоратини такомиллаштиришга қаратилган услубий ёрдамнинг етарли эмаслигини, 1 383 таси, яъни 26,6 амалдаги қонунчиликни такомиллаштириш зарурлигини кўрсатган.

Тадқиқотчи ҳуқуқни қўллаш амалиётини таҳлил қилиб, амалдаги қонунчиликда айрим давлат бошқаруви органлари ва хўжалик бошқаруви органлари, айрим тадбиркорлик субъектларининг фаолиятини прокуратура органлари томонидан белгиланган тартибда текшириш бирмунча чекланганлигини, амалиётда давлат ва хўжалик бошқаруви органлари томонидан сувдан фойдаланиш соҳасидаги қонунчиликни бузиш ҳолатлари кўплаб учрашини, ўз навбатида прокуратурага давлат ва хўжалик бошқаруви органлари, айрим тадбиркорлик субъектлари томонидан сув тўғрисидаги қонунларнинг ижроси устидан назорат қилиш ваколатининг берилиши бу соҳада қонунийликни таъминлашнинг муҳим кафолати бўлишини асослайди. Прокуратурага давлат ва хўжалик бошқаруви органлари, айрим тадбиркорлик субъектлари томонидан сув тўғрисидаги қонунларнинг ижроси устидан назорат қилиш ваколатининг берилишига муносабат билдирган жами 5 174 та респондентнинг 1 339 таси, яъни 25,9% сув тўғрисидаги қонунчилик ижросини тўлиқ ва ўз вақтида бажарилишини текшириши учун ҳам кераклигини, 930 таси, яъни 17,9 % жамиятда қонун устуворлигини таъминлаш учун жуда муҳимлигини, 474 таси, яъни 9,1% жазонинг муқаррарлигини таъминлаш учун ҳам кераклигини, 475 таси, яъни 9,1% эса ушбу субъектларнинг қонунларни ижро этиши борасида назоратсиз қолиб кетишини олдини олиш учун муҳимлигини баён этган.

Диссертант хорижий давлатларнинг қонунчилик тажрибасини (Россия, Қозоғистон) таҳлил қилган ҳолда прокуратура органларининг қонунлар ижроси устидан назорат йўналишидаги фаолиятида прокурор текширувини ҳуқуқий тартибга солиш, прокурор текширувининг тушунчаси, асослари ва тартиб-таомилларини, қонунлар ижросини текшириш муддатларига аниқлик киритиш, текширишларни тўхтатиб туришга қаратилган нормаларни қонунчиликда мустаҳкамлаш таклифини илгари суради ва бу ўз навбатида текшириш муддатларини узрли сабабларсиз ва ҳеч қандай асосларсиз узайтирилишини олдини олишини қайд этади. Бу борада ўтказилган

ижтимоий сўров натижалари ҳам прокурор текширувлари Ўзбекистон Республикасининг Президенти ва Бош прокурорнинг кўрсатмаларига асосан тайинланиши ва амалга оширилиши, шунингдек, қонунлар ижросини текшириш муддати ва ушбу муддатни узайтириш, текширилаётган субъектларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятларининг қонунда белгиланишига сўровномада иштирок этган 5 174 та респондентдан 4087 таси, яъни 79% ижобий муносабат билдирганлигини кўрсатади.

ХУЛОСА

“Сув тўғрисидаги қонун ҳужжатларининг ижроси устидан прокурор назоратини такомиллаштириш масалалари” мавзусидаги диссертация бўйича олиб борилган тадқиқотлар натижасида назарий ва илмий-амалий аҳамиятга эга бўлган хулосаларга келинди.

I. Прокурор назоратига оид илмий-назарий хулосалар:

1. Диссертация ишида сув тўғрисидаги қонун ҳужжатларининг ижроси устидан прокурор назоратининг предметини таҳлил этиш натижасида прокурор назоратига муаллифлик таърифи ишлаб чиқилди. Унга кўра, прокурор назорати деганда, прокуратура органларининг Конституция ва қонунларига асосланган ҳолда қонун билан берилган ваколатлар доирасида давлат ҳокимияти тармоқларидан мустақил равишда амалга оширадиган, қонун бузилиши ҳолатларини ўз вақтида ва тезкорлик билан аниқлаш, уларга ҳуқуқий баҳо бериш, айбдор шахсларга нисбатан қонунда белгиланган жавобгарлик муқаррарлигини таъминлаш, қонунбузилишларнинг келиб чиқиш сабаблари ва бунга имконият яратиб бераётган шарт-шароитларни бартараф этиш ҳамда уларни профилактика қилиш, давлатнинг қонунчилик ва ҳуқуқ-тартиботни таъминлаш борасидаги ўта муҳим, энг самарали, изчил ва ўзига хос назорат шакли бўлиб, қонун устуворлигига асосланган ҳолда унга аниқ ва қатъий риоя этиш, инсон ва фуқаронинг, жамият ва давлатнинг конституциявий ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш мақсадини кўзлашга қаратилган махсус фаолияти тушунилади.

2. Тадқиқот натижасида сувдан фойдаланиш соҳасидаги қонун ҳужжатларининг бажарилиши устидан прокурор назоратининг предмети деганда Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг атроф-табiiй муҳитни муҳофаза қилишга қаратилган қоидаларига аниқ ва қатъий риоя қилиш ва Ўзбекистон Республикаси ҳудудида атроф-муҳитни муҳофаза қилиш соҳасида амалдаги қонун ҳужжатларининг бажарилиши тушунилиши ҳақида хулосага келинди. Шунингдек, прокурор назоратининг предметига вазирликлар, давлат қўмиталари, идоралар, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари, жамоат бирлашмалари, корхоналар, муассасалар, ташкилотлар, ҳокимлар ва бошқа мансабдор шахслар томонидан қабул қилинаётган ҳужжатларнинг Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси ва қонунларига мувофиқлиги ҳамда ушбу шахслар томонидан фуқаронинг фуқароларнинг қулай атроф муҳитга эга бўлиш ҳуқуқига риоя этилиши ҳам киради.

3. Сувдан фойдаланиш тўғрисидаги қонун ҳужжатларининг ижроси устидан прокурор назорати предмети сифатида қуйидагилар кўрсатилади:

- сув ва сув ресурсларини муҳофаза қилиш ва қўриқлашнинг муҳим асосларини ўзида белгилаган мамлакатимиз Конституциясининг қоидаларига риоя қилиш;

- Ўзбекистон Республикасининг “Прокуратура тўғрисида”ги Қонуни 20-моддасида назарда тутилган қонунларнинг ижро этилиши ва қабул қилинаётган ҳужжатларнинг Конституция ва қонунларига мувофиқлигини аниқлаш;

- ҳукумат, маҳаллий давлат ҳокимияти органлари қарорларининг Ўзбекистон Республикасининг Конституциясига мувофиқлигини аниқлаш.

4. Диссертация ишида сувдан фойдаланиш тўғрисидаги қонун ҳужжатлари ижроси устидан прокурор назоратини ташкил этиш масалалари ҳам тадқиқ этилди. Унга кўра, бу соҳада прокурор назоратини ташкил этиш деганда, прокуратура ходимларини танлаш, жойлаштириш, малакасини ошириш, уларнинг фаолиятини доимий равишда тартибга солиш, уларни маълумотларни тўплаш ва таҳлил қилиш учун зарур бўлган барча воситалар билан таъминлаш, прокуратура органлари фаолиятини таҳлил қилиш ва уни баҳолаш, ишларни режалаштириш, режалар бажарилишини назорат қилиш, белгиланган муддатларда юқори якуний натижаларга эришиш учун прокуратура ва бошқа органларнинг ўзаро боғлиқ ва бир-бирини тўлдирадиган чора-тадбирлари мажмуи тушунилиши ҳақида тўхтамга келинди.

5. Сувдан фойдаланиш ва уни муҳофаза қилиш соҳасида прокуратура ва бошқа ваколатли назорат органларининг ўзаро ҳамкорлигини таъминлашга қаратилган Ўзбекистон Республикаси Бош прокурорининг “Сув ва сувдан фойдаланиш соҳасида қонунчилик ижроси устидан назорат самарадорлигини янада ошириш тўғрисида”ги буйруғини ишлаб чиқишнинг зарурати ва долзарблиги қуйидаги омиллар билан белгиланади:

- қонун ҳужжатлари ижросининг ҳолати ва ушбу органлар томонидан ҳуқуқбузарликларни бартараф этиш ва уни олдини олиш бўйича кўрилаётган чора-тадбирлар тўғрисидаги маълумотларни ўз ичига олган ахборотлар базасини тўлдириш имкони яратилади;

- назорат тадбирларини режалаштириш ва амалга ошириш босқичида келишилган ҳолда ҳаракат қилиш, иш режаларини ўз вақтида тузатиш таъминланади;

- ишларнинг (текширишлар ўтказиш, далолатномаларни киритиш, профилактика ишларини амалга ошириш бўйича чора-тадбирлар ва бошқалар ишларнинг) такрорланишига йўл қўйилишининг олди олинади;

- назорат ва текшириш тадбирларининг сифати ва самарадорлигини ошириш (масалан, ҳуқуқбузарликлар содир этилишига ёрдам берувчи сабаблар ва шарт-шароитларни тўлиқроқ аниқлаш)га имкон яратилади;

- ходимларнинг касбий даражаси (масалан, прокуратура органлари ходимлари ўз хизмат фаолиятининг ижобий натижаларига эришишнинг зарур

шарти сифатида сувдан фойдаланиш ва уни муҳофаза қилиш соҳасида зарур билимга, ҳуқуқий маданиятга эга бўлиш) ошади;

- прокуратура ва бошқа ваколатли назорат органлари ходимлари ўртасида сувдан фойдаланиш ва уни муҳофаза қилиш соҳасида қонунийлик ва ҳуқуқий тартиботни мустаҳкамлаш бўйича фаолиятларининг самарадорлигини ошириш мақсадида кўпроқ очиқлик ва ўзаро ишончга эришиш таъминланади.

6. Мамлакатимизда Сув кодексини ишлаб чиқишнинг аҳамияти ва зарурати қуйидаги омиллар билан изоҳланиши асослантирилди:

- Сув кодекси сувга оид муносабатларни тартибга соладиган қонунчиликни тизимлаштиришнинг энг муҳим шакли бўлиб, у амалдаги сув қонунчилигини ҳар томонлама таҳлил қилиш ва такомиллаштиришни назарда тутади;

- Сув кодекси ушбу соҳа қонунчилигидаги мавжуд муаммоларни ҳал этишга хизмат қилади;

- Сув кодексининг ишлаб чиқилиши амалдаги сув қонунчилигида мавжуд бўлган камчилик, бўшлиқ ва ўзаро зиддиятларни бартараф этиш имконини беради;

- Сув кодекси сув муносабатларини тартибга солувчи бош қонун ҳужжати бўлади ҳамда ушбу муносабатларни тартибга солиш самарадорлигини сезиларли даражада оширади;

- Сув кодекси сув ҳуқуқий нормаларини қўллашнинг қулай ва осон бўлишини таъминлайди.

7. Сувдан фойдаланиш соҳасида прокуратура фаолиятини такомиллаштиришнинг қуйидаги йўналишлари илгари сурилади:

биринчидан, ҳудудларда қонун устуворлигини таъминлашнинг ҳуқуқий асоси сифатида сув ва сувдан фойдаланиш тўғрисидаги қонун ҳужжатларини ҳамда прокуратура органлари фаолиятини ташкил этиш ва фаолиятини тартибга солувчи қонун ҳужжатларини такомиллаштириш;

иккинчидан, ушбу соҳадаги прокуратура фаолиятини илмий асосда тўғри ташкил этиш мақсадида ушбу жараёни илмий, услубий жиҳатдан таъминланганлик даражасини ошириш, замонавий технологиялардан ва ахборот тизимларидан, фан ютуқларидан фойдаланиш, соҳада прокурор назоратини такомиллаштиришга қаратилган илмий тадқиқотларни фаоллаштириш;

учинчидан, прокуратура органлари ва унинг ходимларини моддий таъминлашни уларнинг нормал фаолият кўрсатиши ва ишлашини таъминлайдиган даражага етказиш;

тўртинчидан, атроф-табiiй муҳитни муҳофаза қилишга оид қонунлар ижросини назорат қилишга масъул прокурорлар билан бошқа назорат қилувчи органлар ўртасида ўзаро тажриба алмашиш, атроф-муҳитни муҳофаза қилишга масъул давлат органларининг фаолияти учун нормал шароитларни яратиш, шунингдек жамоат назорати ва жамоатчилик билан ҳамкорлик масалаларига эътиборни кучайтириш;

бешинчидан, сув ресурсларидан комплекс ва оқилона фойдаланиш, уларни бошқариш ва муҳофаза қилиш соҳасида давлат органлари ва прокуратуранинг ваколатларини аниқлаштириш ва ажратиш;

олтинчидан, прокурор ходимларининг соҳа бўйича назарий тайёргарлигини таъминлаш, прокурор ва тергов органларининг экологик маданиятини ошириш мақсадида малака ошириш тизимини такомиллаштириш.

II. Амалдаги қонунчиликни такомиллаштириш бўйича таклифлар:

8. Сувдан фойдаланиш соҳасидаги қонун ҳужжатлари ижроси устидан прокурор назорати институтини такомиллаштириш ва ҳуқуқий жиҳатдан мустаҳкамлаш мақсадида Ўзбекистон Республикасининг “Прокуратура тўғрисида”ги Қонуни лойиҳаси 46-моддаси учинчи қисмида Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенатининг қарори, Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармон, қарорлари ва топшириқлари, прокуратура ҳайъатлари қарорлари, тегишли прокурорларнинг топшириқ ва кўрсатмалари қонунлар ижроси устидан прокурор назорати тадбирларини ўтказишга асос бўлишини киритиш асослантирилди.

9. Прокурор сув ва сувдан фойдаланиш тўғрисидаги қонун ҳужжатлари ижросини назорат қилишда жамоатчиликнинг, айниқса, жамоат ташкилотларининг имкониятлари ва салоҳиятидан фойдаланиши зарурлиги асослантирилди. Ўз навбатида, оммавий ахборот воситалари, ижтимоий тармоқлардаги хабарларнинг сув ва сувдан фойдаланиш тўғрисидаги қонунлар ижросини текширишдаги аҳамияти ва заруратидан келиб чиқиб, амалдаги мамлакатимиз “Прокуратура тўғрисида”ги Қонуни 46-моддасининг иккинчи қисмига прокурор назорати тадбирлари қонунларнинг бузилаётганлиги тўғрисидаги мурожаатлар, оммавий ахборот воситалари ва Интернет жаҳон ахборот тармоғидаги хабарлар ва бошқа маълумотлар асосида, шунингдек, қонунийлик аҳволи ва жиноятчилик ҳолати таҳлили прокурор томонидан чоралар кўрилишини талаб қилган ҳолларда ўтказилиши тўғрисидаги норма белгиланиши таклиф қилинди.

10. Мамлакатимиз Сув кодексида давлат ҳокимияти ва бошқаруви органларининг ҳамда бошқа органларнинг сув муносабатларини тартибга солиш соҳасидаги ваколатларига бағишланган махсус боб назарда тутилиши ва ушбу бобда сув ресурсларини давлат бошқаруви органлари ва сув муносабатларини тартибга солиш соҳасидаги махсус ваколатли давлат органларининг ваколатлари белгиланиши керак. Бинобарин, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси, Вазирлар Маҳкамаси, Миллий сув кенгаши, Сув хўжалиги вазирлиги, Давлат геология ва минерал ресурслар қўмитаси, Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси, уй-жой коммунал хизмат кўрсатиш вазирлиги, маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг сув муносабатларини тартибга солиш соҳасидаги ваколатлари, шунингдек сувдан фойдаланишга оид қонунчилик ижроси устидан прокурор назоратининг хусусиятлари назарда тутилиши лозим.

11. Сувдан фойдаланиш тўғрисидаги қонун ҳужжатлари ижроси устидан прокурор назоратини такомиллаштириш мақсадида ишлаб чиқиладиган Сув кодексига ушбу соҳадаги прокурор назорати предмети ва прокурор ваколатларини белгилайдиган алоҳида норма киритиш таклифи асослантирилган.

12. Янги Ўзбекистонни барпо этиш талабларидан ҳамда Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Бош қомусимиз қабул қилинганлигининг 29-йиллигига бағишланган нутқида илгари сурилган таклифлардан ҳамда мамлакатимизда амалга ошириладиган конституциявий ислохотлардан келиб чиқиб, Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 43-моддасига инсон ва фуқароларнинг қулай атроф табиий муҳитга бўлган ҳуқуқларини кафолатловчи ҳамда одамларнинг ҳаёти ва соғлиғига таҳдид солувчи фактлар ва ҳолатларни яширганлиги учун мансабдор шахсларнинг масъулиятини оширувчи махсус норма киритиш таклифи илгари сурилган.

13. Сўнгги йилларда мамлакатимизда кўплаб учраётган сув тўғрисидаги қонун ҳужжатларини бузиш ҳолатлари, сув объектларини қонунга ҳилоф равишда эгаллаб олиш, шу жумладан оқова сувларни ва бошқа сувларни оқишиш, сувдан ноқонуний фойдаланиш, сувдан фойдаланиш ҳуқуқини бошқа шахсга ўтказиш, шунингдек сувга бўлган давлатнинг эгалик ҳуқуқини бевосита ёки яширин равишда бузувчи бошқа операцияларни амалга ошириш каби ҳолатларни бартараф этиш мақсадида Ўзбекистон Республикасининг МЖТКга янги 60²-модда киритиш ва унда сувга бўлган давлат эгалик ҳуқуқини бузганлик учун жавобгарликни назарда тутиш, шунингдек жавобгарликка тортилиши лозим бўлган субъектларни фақат фуқаролар ва мансабдор шахслар билан чегараланмасдан, ушбу субъектлар қаторига кичик бизнес ёки ноижорат ташкилотлари ва йирик тадбиркорлик субъектларини киритиш таклифи асослантирилган.

14. Сув ресурсларини муҳофаза қилиш (МЖТКнинг 72-моддаси), сувдан фойдаланиш ва сув истеъмоли, (МЖТКнинг 74-моддаси), сувларнинг давлат ҳисобини юритиш (МЖТКнинг 75-моддаси) ва сув хўжалиги иншоотлари ва қурилмаларидан фойдаланиш қоидаларини бузиш ва уларни шикастлантириш (МЖТКнинг 76-моддаси) билан боғлиқ маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги ишларда нафақат фуқаро ва мансабдор шахслар, балки кичик бизнес ёки ноижорат ташкилотлари, яқка тартибдаги тадбиркор, йирик тадбиркорлик субъектларини ҳам маъмурий жавобгарликка тортилиши лозим бўлган шахслар рўйхатига киритиш таклиф қилинган.

15. Айрим давлат бошқаруви органлари ва хўжалик бошқаруви органлари, айрим тадбиркорлик субъектларининг фаолиятини прокуратура органлари томонидан қонунда белгиланган тартибда текшириш имконини яратиш мақсадида Ўзбекистон Республикасининг “Прокуратура тўғрисида”ги Қонуни 45-моддасини қуйидаги таҳрирда баён этиш таклиф қилинган:

“Вазирликлар, давлат қўмиталари ва бошқа давлат бошқаруви органлари, ташкилий-ҳуқуқий ва мулкчилик шаклидан қатъи назар корхоналар, муассасалар, ташкилотлар, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари ҳамда вазирликлар, давлат қўмиталари ва идораларининг ҳарбий қисмлари, ҳарбий тузилмалари, ҳокимлар ва бошқа мансабдор шахслар томонидан қонун

ҳужжатларининг ижро этилиши, шунингдек улар томонидан қабул қилинаётган ҳужжатларнинг Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси ва қонунларига мувофиқлиги назорат предмети ҳисобланади.

16. Прокурор томонидан сувдан фойдаланиш соҳасидаги қонун ҳужжатлари ижросини текширишнинг бошланиши ва уни ўтказилишида қонунийликни таъминлаш мақсадида “Прокуратура тўғрисида”ги Қонунга текширувлар Ўзбекистон Республикасининг Президенти ва Ўзбекистон Республикасининг Бош прокурорининг кўрсатмаларига асосан тайинланиши ва амалга оширилиши, шунингдек, қонунлар ижросини текшириш муддати ва ушбу муддатни узайтириш, текширилаётган субъектларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятларининг белгиланиши ҳақидаги нормаларни киритиш таклиф қилинган.

17. Ҳудудий ва ихтисослаштирилган прокуратуралар ўртасидаги ваколатларни фарқлаш имконини яратиш ҳамда атроф-муҳитни муҳофаза қилиш соҳасидаги ихтисослаштирилган прокуратура органларини назорат самарадорлигини ошириш мақсадида Ўзбекистон Республикасининг “Прокуратура тўғрисида”ги Қонунида “Ихтисослаштирилган прокуратура органлари фаолияти тўғрисида” алоҳида боб киритилиши лозимлиги таклиф қилинади.

18. Прокуратура тизимида прокуратура фаолиятини илмий асосда тўғри ташкил этмасдан туриб, прокуратура фаолиятини илмий, услубий жиҳатдан таъминланганлик даражасини оширмасдан туриб, фаолиятда замонавий технологиялардан ва ахборот тизимларидан, фан ютуқларидан самарали фойдаланмасдан туриб ҳамда соҳада прокурор назоратини такомиллаштиришга қаратилган илмий тадқиқотларни фаоллаштирмасдан туриб, муваффақиятли ривожлантириб бўлмаслиги ва буларнинг барчаси Ўзбекистон Республикасининг “Прокуратура тўғрисида”ги Қонунида “Фан ютуқларидан, замонавий технологиялардан ва ахборот тизимларидан фойдаланиш” масалаларини тартибга солувчи махсус моддани киритишни тақозо этиши таклиф қилинади.

**SCIENTIFIC COUNCIL AWARDING OF THE SCIENTIFIC DEGREES
DSc. 31/31.12.2020. Yu.67.01 AT THE ACADEMY OF THE GENERAL
PROSECUTOR'S OFFICE OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN**

**THE ACADEMY OF THE GENERAL PROSECUTOR'S
OFFICE OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN**

RAKHIMOV SHAVKATJON JORAEVICH

**Issues of improving prosecutorial supervision over the implementation of
water legislation**

12.00.07 - Judicial authority. Prosecutorial supervision. Organization of law enforcement
activity. Advocacy

**DISSERTATION ABSTRACT
of doctor of philosophy (PhD) on science in law**

Tashkent – 2023

The theme of the dissertation of the Doctor of Philosophy (PhD) was registered at the Supreme Attestation Commission under the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan with number B2021.3.PhD/Yu580

The dissertation is prepared at the Academy of the General Prosecutor's Office of the Republic of Uzbekistan.

The abstract of the dissertation is posted in three languages (Uzbek, English and Russian (resume)) on the website of the Scientific Council (www.proacademy.uz) and Information educational portal «Ziyonet» (www.ziyonet.uz).

Scientific supervisor:	Rakhimov Fakhri Xaydarovich Doctor of Sciences in Law, Professor
Official opponents:	Djuraev Ikhtiyor Bakhtiyorovich Doctor of Sciences in Law, Associate Professor Shayzakov Shodiyar Ibragimovich Doctor of Philosophy in Law (PhD)
Leading organization:	The Lawyers' Training Center under the Ministry of Justice of the Republic of Uzbekistan

The defense of the dissertation will be held at 10:00 on 31 January of 2023 at meeting of the Scientific Council DSc. 31/31.12.2020.Yu.67.01 at the Academy of General Prosecutor's Office of the Republic of Uzbekistan (Address: 100047, Shahrizabz street, 42, Tashkent, Uzbekistan. Phone: (99871) 202-04-96, fax: (99871) 233-35-81, e-mail: info@proacademy.uz).

The dissertation is available at the Information Resource Centre of the Academy of General Prosecutor's Office of the Republic of Uzbekistan (100047, Shahrizabz street, 42, Tashkent, Uzbekistan, e-mail: info@proacademy.uz).

The abstract of the dissertation is distributed on 19 January of 2023.

(Registry protocol No 21 on 19th January, 2023).

B.Kh. Pulatov
Chairman of the Scientific Council awarding scientific degrees, Doctor of Sciences in Law, Professor

L.Kh. Isokov
Scientific secretary of the Scientific Council on awarding scientific degrees, Doctor of Sciences in Law, Associate Professor

S.M. Rakhmanova
Deputy chairman of the scientific seminar under the Scientific Council awarding scientific degrees, Doctor of Sciences in Law, Professor

INTRODUCTION (abstract of PhD thesis)

Relevance and necessity of the dissertation theme. One of the global problems of the countries in the world is the rational and efficient use of water to meet the needs of the population and economic sectors in the context of the warming of the climate and the constant growth of the population. In his speech at the 72nd session of the UN General Assembly, the President of the Republic of Uzbekistan Sh.M. Mirziyoev pointed out that Uzbekistan supports the draft conventions on the use of water resources of the Amudarya and Syrdarya basins developed by the UN Regional Center for Preventive Diplomacy. According to the UN, water resources play a crucial role in the agenda of the third millennium. However, the elimination of negative events that occur in the process of water use can only be ensured by strengthening the rule of law and strengthening law enforcement. As a centralized system, the prosecutor's office, which is independent from local authorities and has broad powers, is directed to the implementation of the above tasks.

In the world, special attention is being paid to the fight against environmental crimes, the wasteful use of water resources, as well as putting an end to the cases of inefficiency in the use of hydrotechnical and reclamation facilities, identifying the causes of violations of the laws on water use, and researching organizational and legal problems. In particular, in this regard, combining the forces and means of nature protection and law enforcement agencies, strengthening strict state and public control over the implementation of legal documents regulating water relations, and researching the legal aspects of the prosecutor's supervision in this regard remain one of the urgent issues.

In the context of the establishment of a new Uzbekistan, large-scale systematic measures are being implemented in our republic in order to fundamentally reform the water resources management system and implement a separate state program on water saving. The President of the Republic of Uzbekistan, Sh.M. Mirziyoev, in his lectures, emphasized the need to focus on environmental safety, rational use of water and natural resources, and that the introduction of advanced technologies for the rational use of land and water resources is one of our most important tasks. From this point of view, there is a need to establish a system aimed at early detection and prevention of violations of the law in the field of water and water use, based on the existing experience of nature protection and regional prosecutor's offices, there is a need to research the issues of the state of legality in this field and the organization of effective prosecutorial supervision over the implementation of legal acts.

This research serves to a certain extent in the implementation of the priority tasks defined in Laws of the Republic of Uzbekistan "On Nature Protection" (1992), "On Water and Water Use" (1993), "On the Prosecutor's Office" (2001), Decree of the president of the Republic of Uzbekistan "On approval of the concept of the development of water management of the Republic of Uzbekistan for 2020-2030" (2020), "On the development strategy of New Uzbekistan for 2022-2026" (2022), Decision "On measures to accelerate the introduction of water-saving technologies in agriculture" (2020), as well as specific order of the Prosecutor General of the Republic of Uzbekistan and other legislative and normative legal acts on the subject.

Compliance of the research with the priorities of the development of Republican Science and technology. This research was carried out in the priority direction of the development of science and technology of the republic I. “The spiritual, moral and cultural development of a democratic and legal society, the formation of an innovative economy”.

The extent of the study of the research problem. The subject of the research has not been researched as an independent research object in the Republic of Uzbekistan. In Uzbekistan, scholars such as B.Kh. Polatov, F.Kh. Rakhimov, Z.S. Ibragimov, O.M. Madaliev, I.A. Joraev, A.B. Komilov, A.A. Makhmudov, B.I. Ismailov, highlighted the legal basis of the prosecutor’s supervision over the execution of legal Acts in the field of water and water use, as well as issues related to increasing the role of the prosecutor’s office in ensuring legality and the rule of law in society in their research papers. However, in the Republic of Uzbekistan, scientists of our country have not conducted comprehensive research on the legal basis of the prosecutor’s supervision over the implementation of legal documents in the field of water and water use.

A.B.Komilov and I.B.Juraev studied the legal protection of entrepreneurs and legal basis of the prosecutor’s supervision over the implementation of legislation in higher education institutions in their researches, but implementation of legislation in the field of water and water use have not been studied yet.

Also, the general aspects of water legislation had partially been studied in scientific papers of prominent legal scholars in the field of ecology, in particular, Rakhimov F.Kh., Joraev Y.O., Skripnikov N.K., Kholmominov J.T., Fayziev Sh.Kh., Kalonov B.K., Ayubov U.T., Isanov H.R., Ikromov R.A., Khayitov H.

Special attention is paid to the historical, legal, political, ecological aspects of the use of water resources in foreign countries. It was studied in the papers of scholars such as Kazansky P., Berber F., Klimenko B.M., Baskin Y.Y. and Feldman D.I., Gureev S.A., Tarasova I.N., Biswas A.K., Voropaev G.V., Gleick P.H., Danilov-Danilyan V.I., Kojakov A.E., Novikov R.Yu., Ponamareva E.G., G.A.Rudo.

The well-known American scholar Frederick Starr in his paper named “The Lost Enlightenment” studied the establishment of irrigation networks as one of the main foundations of the first renaissance in Central Asia, and its role in the development of the state. In his book, the author emphasized the fact that in the period when the nations of the world had not yet been formed into nations and peoples, and America had not been discovered, advanced irrigation networks were built in the territory of our country, the work of raising water up, providing drinking water to settlements was carried out, and he touched on the social necessity of relations in the water sector.

Issues of prosecutorial supervision over the implementation of legislation in the field of environmental protection in the CIS countries had been studied by Vinokurov A.Y., Kirichenko S.G., Kalugina O.V., Kunitsyna E.A., Shersneva E.Y., Bijanova K.A. and other scholars.

At this point, it is worth noting that the Russian legal scholar A.Yu. Vinokurov has conducted many studies on the nature protection activities of prosecutor’s offices and supervised many dissertations, and created a unique school in this regard in the Russian Federation. However, in the scientific researches of Vinokurov A.Yu.,

including the above-mentioned foreign scientists, the problems of improving the environmental activities of the prosecutor's office of the Russian Federation, the legal and organizational foundations of the prosecutor's supervision over the implementation of legislation on forests and land, and the issues of the prosecutor's supervision over compliance with the legislation in the field of ecology were studied.

Naturally, the scientific researches of the mentioned scientists and other researchers led to further expansion and deepening of the understanding of the prosecutor's supervision over the implementation of the legislation on nature protection. However, the problems related to the organizational and legal basis of the prosecutor's supervision over the implementation of legal documents in the field of water and water use have not been studied separately by the learned foreign and domestic legal scholars.

Therefore, we must admit that despite the obvious relevance of the problem of the organizational and legal foundations of the prosecutor's supervision over the implementation of legal documents regulating water relations, the fact that it is not sufficiently covered in the legal literature also determines the relevance of the selected dissertation topic.

The relevance of the dissertation research to the research plans of the higher education institution where the dissertation was completed. The subject of the dissertation was carried out within the framework of "Issues of improving prosecutorial supervision over the implementation of water legislation" in accordance with the plan of scientific research works of the Academy of Prosecutor General's office of the Republic of Uzbekistan (2020-2022).

The aim of the research is to develop scientifically based proposals and recommendations on improving the prosecutor's supervision over the implementation of legislation in the field of water and water use.

Research objectives are:

clarifying and analyzing the necessity, role and importance of the prosecutor's supervision over the implementation of legislation on water;

analyzing the scientific-theoretical basis and reveal the essence of the subject and object of the prosecutor's supervision over the execution of legal documents on water;

researching the legal basis of the prosecutor's supervision over the execution of legal documents regulating water relations;

researching the issues of organization of prosecutor's supervision over the execution of legal documents on water and water use and analyzing the practice of applying prosecutor's supervision documents in the field;

elucidation of mutual cooperation between prosecutor's offices and special authorized bodies controlling the field of water and water use in the implementation of control over the implementation of legislation in the field, its subject and main forms;

explaining the formation of the main directions of the prosecutor's supervision over the implementation of the legislation on water in the Republic of Uzbekistan, to prepare proposals and recommendations for the improvement of the national legislation;

development of a scientifically based proposal and recommendation on the improvement of this field based on the study of the existing organizational bases of the implementation of the prosecutor's supervision over the implementation of the legislation on water.

The object of the research is the system of social relations related to the organization of the prosecutor's supervision over the implementation of water legislation in the Republic of Uzbekistan.

The subject of the research consists of normative legal documents aimed at the organizational and legal regulation of the prosecutor's supervision over the implementation of legislation on water, the practice of applying the law, the legislation and practice of some foreign countries, as well as the scientific-theoretical approaches and views that exist in legal science.

Research methods. Methods such as systematic-structural, comparative-legal analysis, logical, social survey, comprehensive research of scientific sources, induction and deduction, analysis of empirical materials and statistical data, interpretation of legal documents, analytical study of law enforcement practice were used in the research.

The scientific novelty of the research is followings:

justified the proposal in order to improve and legally strengthen the institution of prosecutor's supervision over the implementation of legislation in the field of water use, that the decision of the Senate of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan, decrees, decisions and assignments of the President of the Republic of Uzbekistan, decisions of the prosecutor's office, tasks and instructions of the relevant prosecutors are the basis for carrying out actions of the prosecutor's supervision over the implementation of laws;

In order to use the opportunities and potential of the public in monitoring the implementation of legal documents on water and water use by the prosecutor's office, the actions of the prosecutor's supervision are based on appeals about the violation of laws, messages in the mass media and the Internet and other information, as well as the analysis of the state of legality and the crime situation by the prosecutor. the proposal to include in the legislation the norm on the transfer in cases requiring the taking of measures is substantiated;

legal documents by ministries, state committees and other state administration bodies, enterprises, institutions, organizations, citizens' self-government bodies, military units, military structures, governors and other officials of ministries, state committees and agencies, regardless of the organizational-legal and ownership form the proposal to include in the legislation the norm that compliance with the Constitution and laws of the Republic of Uzbekistan is considered a subject of control, as well as its implementation;

the importance of defining the use of modern technologies and information systems, scientific achievements in the implementation of the prosecutor's supervision over the implementation of the legislation on water is substantiated in the legislation on the prosecutor's office;

The development of the Water Code of the Republic of Uzbekistan and the introduction of norms aimed at clarifying the tasks and functions of the competent state bodies in the field of regulating water relations, as well as the prosecution bodies

responsible for checking and controlling compliance with the water legislation, are justified.

The practical results of the research include the followings:

the prosecutor's supervision over the implementation of the legislation on water, the content and essence of concepts related to its subject and object were clarified and a scientific-doctrinal definition has been developed;

the goals and tasks of the prosecutor's supervision over the implementation of the legislation on water, as well as its legal basis, are explained, and proposals for improving the mechanisms of the organization of this process are substantiated;

proposals for introducing a number of amendments and additions to the draft Water Code of the Republic of Uzbekistan, which regulates water and water use;

Proposals for improving the water legislation of the Republic of Uzbekistan by introducing the chapter "Control over the clear and uniform implementation of legislation in the field of water and water use" into the Law of the Republic of Uzbekistan "On Prosecutor's Office" dated August 29, 2001;

The development of the joint order of the General Prosecutor's Office and the ministries and agencies specially authorized to implement state control (supervision) "On the approval of the procedure of mutual relations between the prosecutor's office and the bodies exercising state control" is justified;

The project of the special sectoral order of the Prosecutor General of the Republic of Uzbekistan "On further increasing the effectiveness of control over the implementation of legislation in the field of water and water use" has been developed, and it defines the main goals and criteria for evaluating the activities of prosecutor's offices in this direction.

Reliability of research results. The conclusions given in each chapter of the dissertation research, as well as the general theoretical solutions (rules) reflected in the conclusion of the dissertation work, the suggestions developed for the improvement of legal documents and the development of the practice of law enforcement are based on the existing scientific and theoretical views on the organization of prosecutorial supervision, law enforcement activities, legal framework in terms of international documents, national legal norms and law enforcement practice, at the same time, it is determined by the results of a social survey conducted to study the opinions of 5,174 prosecutor's office employees, professors and teachers of the Academy of the General Prosecutor's Office, doctoral students and independent researchers. In addition, in the research work, the results of the investigation and analysis of materials conducted in 2020-2022 by the prosecutor's office of the Republic of Uzbekistan on the implementation of the legislation on water and water use were used. The results of the research were tested and published in leading national and foreign publications, as well as confirmed by the documents on the implementation of the results by the competent state bodies.

Scientific and practical significance of the research results. The scientific significance of the research results are explained by the fact that the scientific conclusions and suggestions developed in it can be used to improve control over legislation in the field of water and water use, enrich theoretical knowledge in this field, and conduct new scientific research.

The practical significance of the results of the research is the scientific conclusions, proposals and recommendations put forward in the organization of the activities of the prosecutor's office of the Republic of Uzbekistan, as well as in the development of various scientific and methodological manuals for students of the Academy of the Prosecutor General's Office, Tashkent State University of Law and students of law faculties, in higher educational institutions Prosecutor It is explained by the fact that it can be used to conduct lectures and seminars on the modules "Water Law" and "Court and Law Enforcement Bodies".

Implementation of the research results. Based on the results of the research on the improvement of the prosecutor's supervision over the execution of legal documents on water, the following suggestions were developed and introduced:

The draft Law of the Republic of Uzbekistan "On the Prosecutor's Office" of Article 46 (Act of 24.10.2022 of the Deputy Prosecutor General of the Republic of Uzbekistan) was used in the third part of the article. The introduction of this proposal allows to improve and legally strengthen the institution of prosecutor's supervision over the implementation of legislation in the field of water use;

The proposal to include in the legislation the norm that the prosecutor's supervision activities are carried out on the basis of appeals about the violation of laws, messages in the mass media and the Internet and other information, as well as in cases where the analysis of the state of legality and the crime situation requires measures to be taken by the prosecutor It was used in the introduction to the second part of Article 46 of the draft law (Act of 27.06.2022 of Deputy Prosecutor General of the Republic of Uzbekistan). The introduction of this proposal serves to expand the opportunity to use the public's capabilities and potential in monitoring the execution of legal documents on water and water use by prosecutor's offices;

legal documents by ministries, state committees and other state administration bodies, enterprises, institutions, organizations, citizens' self-government bodies, military units, military structures, governors and other officials of ministries, state committees and agencies, regardless of the organizational-legal and ownership form execution, as well as the proposal to include in the legislation the norm that the compliance of the documents accepted by them with the Constitution and laws of the Republic of Uzbekistan is considered the subject of control in the formation of Article 45 of the draft Law of the Republic of Uzbekistan "On the Prosecutor's Office" (Act of 27.06.2022 of Deputy Prosecutor General of the Republic of Uzbekistan) was used. The introduction of this proposal makes it possible to check the activities of state management bodies and economic management bodies, some business entities by the prosecutor's office in accordance with the law;

proposal to determine the use of modern technologies and information systems, scientific achievements in the implementation of prosecutor's supervision over the implementation of legislation on water in the legislation on the prosecution in the formulation of Article 45 of the draft Law of the Republic of Uzbekistan "On the Prosecutor's Office" (Act of 27.06.2022 of Deputy Prosecutor General of the Republic of Uzbekistan) was used. The introduction of this proposal lays the groundwork for increasing the level of scientific and methodical support of the prosecutor's office, using

modern technologies and information systems, scientific achievements, and activating scientific research aimed at improving the prosecutor's supervision in the field;

Recommendations on the Water Code have been used in the formation of the Code, in particular in the introduction of chapter 4 named "State power and management and other bodies in the field of regulation of water relations" of the the Head II entitled "State management of water resources" Water Code of the Republic of Uzbekistan, Article 4-1 (Bodies of state management of water resources), Article 4-2 (State bodies with special authority in the field of regulating water relations), Article 4-3 (Powers of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan), Article 4-4 (Powers of the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan), Article 4-5 (Water National Council and its powers), Article 4-6 (Powers of the Ministry of Water Management of the Republic of Uzbekistan), Article 4-7 (Powers of the State Committee for Geology and Mineral Resources of the Republic of Uzbekistan), Article 4-8 (Ecology and Environment of the Republic of Uzbekistan Powers of the state environmental protection committee), Article 4-9 (Powers of local state authorities in the field of regulating water relations), Article 4-10 to the inclusion of Article 4-11 (State control over the use and protection of water) and Article 4-12 (Investigation and control of compliance with the water legislation by the prosecutor's office) proposals were used in the development of the Water Code of the Republic of Uzbekistan (Act No. 01/26-1161 dated May 24, 2022 signed by the Minister of Water Management of the Republic of Uzbekistan). This proposal made it possible to clarify the tasks and functions of competent state bodies in the field of regulating water relations, as well as prosecutorial bodies responsible for checking and controlling compliance with water legislation.

Approbation of the research results. The results of this research were discussed at 6 scientific and practical conferences, including 4 international and 2 national scientific and practical conferences.

Publication of research results. A total of 12 scientific papers on the subject of the research, including 6 scientific articles in journals recommended to publish the main scientific results of the dissertation by the OAC, 1 article in foreign journals, and 2 theses at republican conferences were published.

The structure and volume of the dissertation. The PhD thesis consists of an introduction, 3 chapters containing 9 paragraphs, a list of references and appendices. The total volume of the dissertation is 158 pages.

MAIN CONTENT OF THE PHD THESIS

In the introduction of the Thesis (annotation of the dissertation), the relevance and necessity of the research topic, correspondence of research to the main priorities of the development of science and technology of the republic, the level of study of the problem under study, the relevance of the dissertation topic to the research work of the higher education institution where the dissertation is completed, goals and objectives of research, object and subject, methods, scientific novelty and practical results, reliability of research results and their scientific and practical significance, introduction, approbation, publication of results, scope and structure of the dissertation are covered.

In the first chapter of the dissertation entitled “Concept, subject and legal basis of the prosecutor’s supervision over the implementation of laws regulating the field of water use”, the concept and social necessity of the prosecutor’s supervision over the implementation of water legislation, the subject of the prosecutor’s supervision over the implementation of water legislation, regulating water relations the issues of legal regulation of the prosecutor’s supervision over the execution of legal documents have been researched.

Pointing out that prevention of violations of the requirements of legislation in the field of environmental protection and rational use of natural resources, its detection and putting an end to it is one of the important directions of the activities of the prosecutor’s office, the need to develop the prosecutor’s supervision over the effective use of water resources, and to use the most effective methods and forms in this direction passed. The researcher analyzed the concepts developed in the legal literature (Polatov B.Kh., Rakhimov F.Kh., Rustambaev M., Komilov A.B., Baskakova S.I.) and concluded that the prosecutor’s supervision is the State’s provision of legislation and law and order. That it is extremely important, the most effective, consistent and unique form of control, based on the rule of law, clear and strict compliance with it, protecting the constitutional rights and legal interests of people and citizens, society and the state is the main goal of the prosecutor’s office, in the future, advanced mechanisms and notes that the further development of prosecutor’s supervision involving modern technologies, theoretical and practical research in this direction will become more and more relevant.

Based on the author’s analysis of the opinions of scientists (Polatov B.Kh., Komilov A.B., Yastrebov V.B.), the observance and protection of the rights of people and citizens to a comfortable environment is an integral part of the subject of the prosecutor’s supervision over the implementation of the legislation on water puts forward the conclusion. In his opinion, the strengthening of the special norm in our Basic Law, which guarantees the rights of people and citizens to a comfortable natural environment, and increases the responsibility of officials for hiding facts and situations that threaten people’s lives and health, is the effectiveness of the prosecutor’s supervision over the implementation of laws aimed at ensuring the rights and freedoms of citizens in the field of ecology and guarantees its effectiveness.

Based on the analysis, compliance with the provisions of the Constitution of our country, which defines the important principles of protection and protection of water and water resources, as the subject of the prosecutor’s supervision over the implementation of the legislation on water; Implementation of the laws provided for in Article 20 of the Law of the Republic of Uzbekistan “On the Prosecutor’s Office” and determination of compliance of the accepted documents with the laws including determination of compliance of the decisions of the government, local state authorities with the Constitution of the Republic of Uzbekistan.

The research paper analyzes the existing debates about whether or not normative legal acts on the water law are subject to prosecutorial control. Author analyzed the opinions of those who noted that normative legal documents under the law should not be the subject of prosecutor’s supervision (Yastrebov V.B.) and, on the contrary, supporters of expanding the scope of controlled normative legal documents (Bijanova K.A.), and analyzed the effectiveness and efficiency of the prosecutor’s supervision

over the implementation of water legislation. It is for the purpose of ensuring that not only laws, but also the decision of the Senate of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan, decrees, decisions and orders of the President of the Republic of Uzbekistan, decisions of the prosecutor's office, orders and instructions of the relevant prosecutors should be the basis for carrying out actions of the prosecutor's supervision over the implementation of laws. According to the results of a public survey conducted within the framework of the research, 3,895 out of 5,174 respondents, i.e. 75.3%, responded positively to the fact that normative legal documents under the Water Law will be subject to prosecutor control.

The dissertation emphasized that cooperation of prosecutor's offices with environmental protection bodies and the public is an important element of the organization of prosecutor's activities. It is justified that checking the full and timely performance of the powers, functions and tasks given to them in the field of protection, rational management of nature remains one of the important directions of the prosecutor's office. Also, the proposal grants the authority to control in order to create an opportunity to investigate the activities of some State administration bodies and Economic administration bodies, some business entities by the prosecutor's office in accordance with the law.

The dissertation examines the issues of legal regulation of water use in our country and makes a comparative legal analysis of our national characteristics and the legislation of foreign countries in the development and adoption of the Water Code in the Republic of Uzbekistan. As a result of the analysis, the need to develop the Water Code is explained by the following factors: The Water Code is the most important form of systematization of the legislation regulating water-related relations, and it implies a comprehensive analysis and improvement of the current water legislation; the Water Code serves to solve existing problems in the legislation of this field; the development of the Water Code allows to eliminate the shortcomings, gaps and contradictions existing in the current water legislation; the Water Code will be the main legal document regulating water relations and will significantly increase the efficiency of regulation of these relations; the Water Code ensures that the application of water legal norms is convenient and easy. Also, in the Water Code, it is justified to provide norms aimed at implementation of the prosecutor's supervision over the implementation of legislation on water use. According to the results of the public survey conducted here, 4099 out of 5174 respondents, i.e. 79.2%, responded positively to the provisions of the norm aimed at implementation of prosecutor's supervision in the Water Code of the Republic of Uzbekistan.

The second chapter of the dissertation is entitled "Issues of cooperation and organization of prosecutor's supervision over the implementation of water legislation" and contains three paragraphs.

Based on the analysis of the opinions of scholars (Polatov B.Kh., Rakhimov F.Kh., Bessarabov V.G., Barsegova E.L.) author develops recommendations on the selection, deployment and qualification of prosecutors for the organization of prosecutorial supervision over the implementation of water legislation, to constantly regulate their activities, to provide them with all the necessary tools for data collection and analysis, to analyze and evaluate the activities of prosecutor's offices, to plan cases,

to control the implementation of plans, to achieve high final results within the specified time limits of the prosecutor's office and other bodies develops a definition of a set of interrelated and complementary measures.

It is justified that the prosecutor should use the opportunities and potential of the public, especially public organizations in monitoring the implementation of legal documents on water. Based on the importance and necessity of mass media and messages in Internet in the verification of the implementation of laws on water and water use, the Law "On the Prosecutor's Office" provides that the actions of the prosecutor's supervision are based on appeals about the violation of laws, messages on the mass media and the Internet and other information, it was proposed to specify that the analysis of the state of legality and criminality should be carried out in cases where measures are required to be taken by the prosecutor.

While researching the cooperation between the bodies controlling the water sector and the prosecutor's office and its main forms, the dissertation tries to justify the importance of following the rule that under no circumstances is it allowed to replace the activities of prosecutors with the activities of state authorities in the water sector. In his opinion, the issues of mutual cooperation of the prosecutor's office and other authorized control bodies in the field of water use and protection have not been strengthened either at the legislative level or at the departmental level. The dissertation substantiates the proposal to develop the order of the Prosecutor General of the Republic of Uzbekistan "On further increasing the effectiveness of control over the implementation of legislation in the field of water and water use" and attaches the draft order to the dissertation.

In the research work, important conclusions are put forward that the research and implementation of new forms of cooperation between the prosecutor's office and civil society in monitoring the implementation of water legislation will ensure the effective implementation of legislation in this area. As a result of the analysis, the author came to the conclusion that it is necessary to establish public ecological councils for water use and protection in the prosecutor's offices of the Republic of Karakalpakstan, regions and the city of Tashkent. The results of the social survey conducted as part of the research also show that it is correct to establish public environmental councils for water use and protection. For example, 3,913 of the 5,174 respondents who took part in the survey, i.e. 75.7%, supported the proposal to establish public environmental councils for water use and protection at the prosecutor's offices of the Republic of Karakalpakstan, regions and the city of Tashkent.

The third chapter of the research work is named as "Analysis of foreign experience on the participation of the prosecutor in legal relations related to water and directions for improving the prosecutor's supervision" and in the chapter specific aspects of special codified legal documents aimed at regulating environmental relations are analyzed from a comparative legal point of view.

According to the author, based on the demands of developing a new Uzbekistan and the constitutional reforms being implemented in our country, and in order to ensure the effectiveness and efficiency of the prosecutor's supervision over the implementation of laws aimed at ensuring the rights and freedoms of citizens in the field of ecology, the proposal to amend and add to Article 43 of the Constitution of the

Republic of Uzbekistan is justified. According to it, every person has the right to have a natural environment favorable for life and health, reliable information about its condition, compensation for damage caused to health or property as a result of the violation of this right, facts and circumstances threatening people's life and health by officials. It is proposed that concealment may be the cause of liability according to the law.

In the dissertation, the role of prosecutor's offices of the world countries in improving the efficiency of the prosecutor's supervision over the implementation of legal documents in the field of water use was analyzed, and in this regard, the prosecutor's offices of the countries of the world were divided into groups and studied. In the author's opinion, countries with specialized environmental prosecutor's offices with special knowledge of ecology (for example, Spain, Russia), countries with prosecutorial bodies authorized to prosecute criminal cases based on evidence provided by competent state bodies in the field of environmental protection. Based on the analysis of foreign and international experience, the dissertation concluded that the specialization of the prosecutor's office plays an important role in ensuring the full supervision of the prosecutor over the implementation of legislation in the field of environmental protection and increasing its efficiency, and the establishment of a special environmental prosecutor's office that supervises the implementation of legislation in the field of water and water use. and suggests that these prosecutor's offices be assigned important functions and tasks, such as implementation of the prosecutor's supervision over the implementation of legislation in the field of water and water use. According to the results of the survey conducted in this regard, 3,999 of the 5,174 respondents, that is, 77.3%, positively evaluated the inclusion of a separate chapter "On the activities of specialized prosecution bodies" in the Law of the Republic of Uzbekistan "On the Prosecutor's Office".

As one of the important means of increasing the effectiveness of the prosecutor's supervision over the implementation of legislation in the field of water use, the author shows the identification, limitation and optimization of differences in the tasks and powers of the prosecutors who control the implementation of laws on territorial and environmental protection. According to the researcher, this will prevent duplication of tasks assigned to prosecutors engaged in control activities, and at the same time ensure the completeness of control. According to the results of the survey conducted as part of the study, 2,035 of the 5,174 respondents, i.e. 39.3% of the 5,174 respondents who took part in the survey, identified the high workload as a result of dealing with other areas of supervision that are not specific to the prosecutor's office, 1,765, i.e. 34.1% indicated insufficient methodological support aimed at improving the prosecutor's supervision over the implementation of legislation in the field of water and water use, 1,383, i.e. 26.6 % indicated the need to improve the current legislation.

The researcher analyzed the practice of applying the law and found that in the current legislation, the verification of the activities of some state management bodies and economic management bodies, some business entities in the prescribed manner by the prosecutor's office is somewhat limited, in practice there are many cases of violations of the legislation in the field of water use by the state and economic management bodies, in turn, the prosecutor's office justifies that the granting of the

authority to control the implementation of water laws by state and economic management bodies and certain business entities will be an important guarantee of legality in this area. Hence, 1,339 out of a total of 5,174 respondents, i.e. 25.9%, who reacted to the granting of the power of control over the implementation of water laws by state and economic management bodies and some business entities to the prosecutor's office, also need to verify the full and timely implementation of water legislation, 930 of them, i.e. 17.9%, are very important for ensuring the rule of law in society, 474, i.e. 9.1% are necessary to ensure the inevitability of punishment, and 475, i.e. 9.1%, prevent these subjects from being left without control over the execution of laws stated the importance of obtaining.

Analyzing the legislative experience of foreign countries (Russia, Kazakhstan), the dissertation examines the legal regulation of the prosecutor's investigation in the activity of the prosecutor's office in the direction of control over the implementation of laws, the concept, bases and procedures of the prosecutor's investigation, clarifying the terms of the inspection of the implementation of laws, and the norms aimed at suspending the inspections in the legislation. puts forward a strengthening proposal and notes that this in turn will prevent the extension of inspection periods without good reason and without any justification. The results of the public survey conducted in this regard also indicated that prosecutor inspections should be appointed and carried out based on the instructions of the President of the Republic of Uzbekistan and the Prosecutor General, as well as the period of inspection of the implementation of laws and the extension of this period, the determination of the rights and obligations of the subjects under investigation in the law. that is, 79% responded positively.

CONCLUSION

As a result of research work carried out in the framework of the dissertation on "Issues of improving the institution of work with appeals in the prosecutor's office" the following conclusions of theoretical and scientific-practical significance were reached:

I. Scientific-theoretical conclusions and recommendations:

1. As a result of the analysis of the subject of the prosecutor's supervision over the implementation of water legislation, the author's definition of the prosecutor's supervision was developed. According to him, prosecutor's supervision means the powers of the prosecutor's office based on the Constitution and the laws of the state, independently of the branches of state power, to timely and quickly identify cases of violation of the law, to give them a legal assessment, and to ensure the inevitability of the responsibility established by law against the guilty persons, is a very important, most effective, consistent and unique form of control over the state's provision of legislation and law and order, based on the rule of law, it is clear and strict compliance is understood as a special activity aimed at protecting the constitutional rights and legal interests of a person and a citizen, society and the state.

2. As a result of the research, it was concluded that the subject of the prosecutor's supervision over the implementation of legal documents in the field of water use is the clear and strict observance of the provisions of the Constitution of the Republic of Uzbekistan aimed at protecting the environment and the implementation of current

legal Acts in the field of environmental protection in the territory of the Republic of Uzbekistan. Also, the subject of the prosecutor's supervision is the conformity of the documents accepted by the ministries, state committees, agencies, citizens' self-government bodies, public associations, enterprises, institutions, organizations, governors and other officials with the Constitution and laws of the Republic of Uzbekistan, and the provision by these persons of a comfortable environment for citizens including the observance of the right to the environment.

3. Followings are indicated as subjects of the prosecutor's supervision over the implementation of the legislation on water use:

- compliance with the provisions of the Constitution of our country, which defines the important principles of protection of water and water resources;

- to determine the compliance of the adopted documents with the Constitution and laws of the implementation of the laws provided for in Article 20 of the Law of the Republic of Uzbekistan "On the Prosecutor's Office";

- to determine the compliance of the decisions of the government, local State authorities with the Constitution of the Republic of Uzbekistan.

4. In the dissertation, the issues of organizing the prosecutor's supervision over the implementation of legal documents on water use have also been studied. According to researcher, the organization of prosecutor's supervision in this area means the selection, deployment, training of prosecutor's officers, regular regulation of their activities, providing them with all the necessary tools for collecting and analyzing data, analyzing and evaluating the activities of prosecutor's offices, It was agreed that a set of interrelated and complementary measures of the prosecutor's office and other bodies should be understood in order to plan work, control the implementation of plans, and achieve high final results within the specified time.

5. The necessity and urgency of developing the appropriate order of the Prosecutor General of the Republic of Uzbekistan aimed at ensuring mutual cooperation of the prosecutor's office and other competent control bodies in the field of water use and protection is determined by the following factors:

- it will be possible to fill the information base containing information on the status of the implementation of legal documents and the measures taken by these bodies to eliminate and prevent violations;

- coordinated action at the stage of planning and implementation of control measures, timely correction of work plans is ensured;

- repetition of work (inspections, entry of documents, preventive measures, etc.) will be prevented;

- it will be possible to increase the quality and effectiveness of control and inspection measures (for example, to more fully determine the reasons and conditions that contribute to the commission of violations);

- the professional level of employees will increase (for example, employees of prosecutor's offices should have the necessary knowledge and legal culture in the field of water use and protection as a necessary condition for achieving positive results of their service activities);

- more openness and mutual trust will be achieved between the prosecutor's office and other authorized control bodies in order to increase the efficiency of their

activities on strengthening the legality and legal order in the field of water use and protection.

6. It was justified that the importance and necessity of developing the Water Code in our country is explained by the following factors:

- The Water Code is the most important form of systematization of the legislation regulating water-related relations, which provides for a comprehensive analysis and improvement of the current water legislation;

- The Water Code serves to solve existing problems in the legislation of this field;

- The development of the water code allows to eliminate the shortcomings, gaps and contradictions existing in the current water legislation;

- The Water Code will be the main legal document regulating water relations and will significantly increase the efficiency of regulation of these relations;

- The Water Code ensures the convenient and easy application of water legal norms.

7. The following areas of improvement of the prosecutor's office in the field of water use are put forward:

firstly, to improve the legislation on water and water use as the legal basis for ensuring the rule of law in the regions, as well as the legal documents regulating the organization and activities of prosecutor's offices;

secondly, in order to properly organize the activities of the prosecutor's office in this field on a scientific basis, to increase the level of scientific and methodological support of this process, to use modern technologies and information systems, scientific achievements, to activate scientific researches aimed at the complete improvement of the prosecutor's supervision in the field;

thirdly, to bring the financial support of the prosecutor's office and its employees to a level that ensures their normal functioning and operation;

fourthly, to exchange experience between prosecutors responsible for monitoring the enforcement of laws on environmental protection and other supervisory bodies, to create normal conditions for the activities of state bodies responsible for environmental protection, as well as to increase attention to the issues of public control and cooperation with the public;

fifth, to clarify and separate the powers of state bodies and the prosecutor's office in the field of complex and rational use of water resources, their management and protection;

sixth, to ensure the theoretical training of the prosecutor's staff in the field, to improve the system of professional development in order to increase the ecological culture of the prosecutor and investigative bodies.

II. Recommendations for improving the legislative acts:

8. Justified the recommendation that Decisions of the Senate of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan, decrees, decisions and orders of the President of the Republic of Uzbekistan, decisions of the Collegium of prosecutor's office, orders and instructions of the relevant prosecutors should be the basis for carrying out actions of the prosecutor's supervision over the implementation of laws in order to improve and

legally strengthen the institution of prosecutor's supervision over the implementation of legislation in the field of water use.

9. The need for the public prosecutor to use the capabilities and potential of the public, especially public organizations, in monitoring the implementation of legislation on water and water use was substantiated. On the other hand, based on the importance and necessity of mass media and messages on social networks in the verification of the implementation of laws on water and water use, appeals to the second part of Article 46 of the current Law of our country "On the Prosecutor's Office" regarding violations of laws by prosecutor's supervision activities, mass media and the Internet on the basis of news and other information in the world information network, as well as, it was proposed to establish a norm on conducting an analysis of the state of legality and the state of crime in cases that require measures to be taken by the prosecutor.

10. Recommended that the Water Code of our country should include a special chapter on the powers of state authorities and other bodies in the field of regulating water relations, and this chapter should define the powers of State water resources management bodies and specially authorized state bodies in the field of regulating water relations. Consequently, powers of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan, the Cabinet of Ministers, the National Water Council, the Ministry of Water Management, the State Committee for Geology and Mineral Resources, the State Committee for Ecology and Environmental Protection, the Ministry of Housing, Housing and Communal Services, and local government bodies regulate water relations, as well as features of prosecutor's supervision over the implementation of legislation on water use should be provided.

11. Justified the recommendation on establishing new norm on prosecutor's supervision over the implementation of legal documents on water use, defining the subject of prosecutor's supervision and the powers of the prosecutor in the Water Code, which is being developed.

12. Based on the requirements for the establishment of a new Uzbekistan and the proposals put forward by the President of the Republic of Uzbekistan Shavkat Mirziyoyev in his speech dedicated to the 29th anniversary of the adoption of our General Council and the constitutional reforms being implemented in our country, Article 43 of the Constitution of the Republic of Uzbekistan, which guarantees the rights of people and citizens to a comfortable environment and a proposal to introduce a special norm increasing the responsibility of officials for concealing facts and situations that threaten people's lives and health has been put forward.

13. In recent years, there have been many violations of water legislation in our country, illegal appropriation of water bodies, including the discharge of sewage and other water, illegal use of water, transfer of the right to use water to another person, as well as direct or hidden state ownership of water. In order to eliminate situations such as the implementation of other operations that violate the law, to include a new article 602 in the Civil Code of the Republic of Uzbekistan and to provide for liability for violation of the state ownership right to water, as well as to limit the entities to be held accountable not only to citizens and officials, but also to small entities among these entities the proposal to include business or non-profit organizations and large business entities is justified.

14. Protection of water resources (Article 72 of the Code On administrative liability), water use and water consumption, (Article 74 of the Code on administrative liability), State accounting of water (Article 75 of the Code on administrative liability) and violation of the rules of use of water management structures and devices and their damage (Article 76 of the Code on administrative liability), it is proposed to include not only citizens and officials, but also small businesses or non-profit organizations, individual entrepreneurs, and large business entities in the list of persons who should be held administratively liable.

15. In order to make it possible to check the activities of some State administration bodies and economic management bodies, some business entities by the prosecutor's office in accordance with the procedure established by law, it is proposed to state Article 45 of the Law of the Republic of Uzbekistan "On the Prosecutor's Office" in the following way:

"Execution of Laws by Ministries, State committees and other State administration bodies, enterprises, institutions, organizations, citizens' self-government bodies regardless of the organizational-legal and ownership form, military units, military formations of the Ministries, State committees and agencies, khokims and other officials, as well as compliance of the documents accepted by them with the Constitution and laws of the Republic of Uzbekistan, is the subject of control."

16. In order to ensure the legality of the beginning of the investigation of the implementation of the legislation in the field of water use by the prosecutor and to ensure the legality of its conduct, the inspections are appointed and carried out based on the instructions of the President of the Republic of Uzbekistan and the Prosecutor General of the Republic of Uzbekistan, as well as the period of investigation of the implementation of laws and this period, it is proposed to extend it, to introduce norms on determining the rights and obligations of the subjects under investigation.

17. In order to make it possible to differentiate the powers between regional and specialized prosecutor's offices and to increase the control efficiency of specialized prosecutor's offices in the field of environmental protection, it is suggested that a separate chapter "On the activities of specialized prosecutor's offices" should be included in the Law of the Republic of Uzbekistan "On Prosecutor's Office".

18. The impossibility of successful development in the prosecutor's office without properly organizing the activities of the prosecutor's office on a scientific basis, without increasing the level of scientific and methodological support of the prosecutor's office, without effectively using modern technologies and information systems, scientific achievements, and without activating scientific research aimed at improving the prosecutor's supervision in the field. and all this is proposed to require the introduction of a special article regulating the issues of "Using scientific achievements, modern technologies and information systems" in the Law of the Republic of Uzbekistan "On the Prosecutor's Office".

**НАУЧНЫЙ СОВЕТ DSc. 31/31.12.2020.Уч.67.01 ПО ПРИСУЖДЕНИЮ
УЧЕНЫХ СТЕПЕНЕЙ ПРИ АКАДЕМИИ ГЕНЕРАЛЬНОЙ
ПРОКУРАТУРЫ РЕСПУБЛИК УЗБЕКИСТАН**

**АКАДЕМИЯ ГЕНЕРАЛЬНОЙ ПРОКУРАТУРЫ
РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН**

РАХИМОВ ШАВКАТЖОН ЖЎРАЕВИЧ

**ВОПРОСЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПРОКУРОРСКОГО НАДЗОРА
ЗА ИСПОЛНЕНИЕМ ВОДНОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА**

12.00.07 — Судебная власть. Прокурорский надзор. Организация деятельности
правоохранительных органов. Адвокатура

АВТОРЕФЕРАТ

диссертации доктора философии (PhD) по юридическим наукам

Ташкент – 2023 год

Тема диссертационной работы доктора философии (PhD) зарегистрирована в Высшей аттестационной комиссии при Кабинете Министров Республики Узбекистан за номером В2021.3.PhD/Yu580

Диссертация выполнена в Академии Генеральной прокуратуры Республики Узбекистан.

Автореферат диссертации на трех языках (узбекском, английском и русском, (резюме) размещен на веб-сайте Научного совета (www.proacademy.uz) информационно-образовательном портале «Ziynet» (www.ziynet.uz).

Научный руководитель:	Рахимов Фахри Хайдарович доктор юридических наук, профессор
Официальный оппоненты:	Джураев Ихтиёр Бахтиёрвич доктор юридических наук, доцент
	Шайзаков Шодияр Ибрагимович доктор философии по юридическим наукам (PhD)
Ведущая организация:	Центр повышения квалификации юристов при Министерстве юстиции Республики Узбекистан

Защита диссертации состоится 31 января 2023 г. в 10:00 на заседании научного совета DSc. 31/31.12.2020.Yu.67.01 при Академии Генеральной прокуратуры Республики Узбекистан (Адрес: 100047, г. Ташкент, Мирабадский район, ул. Шахрисабз, д. 42. Тел.: (99871) 202-04-96; факс: (99871) 233-35-81; e-mail: info@proacademy.uz).

С диссертацией можно ознакомиться в Информационно-ресурсном центре Академии Генеральной прокуратуры Республики Узбекистан (Адрес: 100047, г. Ташкент, Мирабадский район, ул. Шахрисабз, д. 42, e-mail: info@proacademy.uz).

Автореферат диссертации разослан 19 января 2023 г.

(протокол реестра № 21 от 19 января 2023 года).

Б.Х. Пулатов
Председатель научного совета
по присуждению ученых степеней, доктор
юридических наук, профессор

Л.Х. Исоков
Секретарь научного совета
по присуждению ученых степеней, доктор
юридических наук, доцент

С.М. Рахмонова
Заместитель председателя научного
семинара при научном совете по
присуждению ученых степеней, доктор
юридических наук, профессор

ВВЕДЕНИЕ (аннотация диссертации доктора философии (PhD))

Целью исследования является разработка научно обоснованных предложений и рекомендаций по совершенствованию прокурорского надзора за исполнением законодательства в области воды и водопользования.

Объектом исследования является система общественных отношений, связанных с организацией прокурорского надзора за исполнением водного законодательства в Республике Узбекистан.

Научная новизна исследования состоит в следующем:

обосновано предложение о том, что постановления Сената Олий Мажлиса Республики Узбекистан, указов, постановлений и поручений Президента Республики Узбекистан, постановления коллегии прокуратуры, задания и поручения соответствующих прокуроров должны стать основанием для проведения мероприятий прокурорского надзора за исполнением законов в целях совершенствования и законодательного усиления института прокурорского надзора за исполнением законодательства в области водопользования;

обосновано предложение о проведении мероприятий прокурорского надзора на основании обращений о нарушении законодательства, сообщений в средствах массовой информации и всемирной сети Интернет и иных информации, а также анализа прокурором состояния законности и криминогенной обстановки, в целях использования возможностей и потенциала общественности в осуществлении прокурорского надзора за исполнением нормативно-правовых актов о воде и водопользовании;

обосновано предложение о том, что предметом надзора является исполнение актов законодательства министерствами, государственными комитетами и иными органами государственного управления, предприятиями, учреждениями, организациями в независимости от организационно-правовой формы и формы собственности, органами самоуправления граждан, воинских частей, воинских структур, хокимов и иных должностных лиц, а также соответствие принимаемых ими актов Конституции и законов Республики Узбекистан;

обоснована важность установления в законодательстве о прокуратуре использования современных технологий и информационных систем, научных достижений при осуществлении прокурорского надзора за исполнением законодательства о воде в актах о прокуратуре;

обосновано предложение о разработке Водного кодекса Республики Узбекистан и введение в нее нормы, направленные на определение задач и функций компетентных государственных органов в области регулирования водных отношений, а также органов прокуратуры, ответственных за проверку и надзор за соблюдением водного законодательства;

Внедрение результатов исследований. По результатам исследования по совершенствованию прокурорского надзора за исполнением водного законодательства разработаны и внедрены следующие предложения:

предложение о включении в законодательство нормы о проведении мероприятий прокурорского надзора на основании постановлений Сената Олий Мажлиса Республики Узбекистан, указов, постановлений и поручений Президента Республики Узбекистан, постановлений коллегии прокуратуры, поручений и указаний соответствующих прокуроров, были использованы в части третьей статьи 46 проекта Закона Республики Узбекистан «О прокуратуре» (Акт заместителя Генерального прокурора Республики Узбекистан от 27 июня 2022 г.). Внесение данного предложения позволяет усовершенствовать и законодательно укрепить институт прокурорского надзора за исполнением законодательства в сфере водопользования;

предложения о включении в законодательство норму о проведении мероприятий прокурорского надзора на основании обращений, информации в СМИ и всемирной сети Интернет и других информации, а также в случаях, когда анализ состояния законности и преступности принятия мер прокурором, были использованы во введении к части второй статьи 46 законопроекта (Акт заместителя Генерального прокурора Республики Узбекистан от 27 июня 2022 г.). Внесение данного предложения служит расширению возможности использования возможностей и потенциала общественности при осуществлении надзора органами прокуратуры за исполнением нормативно-правовых актов о воде и водопользовании;

предложения о включении в законодательство норму о том, что предметом прокурорского надзора является исполнение законов министерствами, государственными комитетами и иными органами государственного управления, предприятиями, учреждениями, организациями, независимо от их организационно-правовой формы и формы собственности, органами самоуправления граждан, воинских частей, воинских структур министерств, государственных комитетов и ведомств, хокимов и иных должностных лиц, а также соответствие принимаемых ими актов Конституции и законам Республики Узбекистан, были использованы в изложении статьи 45 проекта Закона Республики Узбекистан «О прокуратуре» (Акт заместителя Генерального прокурора Республики Узбекистан от 27 июня 2022 г.). Внедрение данного предложения дает возможность проведения органами прокуратуры проверки деятельности органов государственного управления и органов хозяйственного управления и некоторых субъектов предпринимательства в соответствии с законодательством;

предложение определить использование современных технологий и информационных систем, достижений науки при осуществлении прокурорского надзора за исполнением законодательства о воде были использованы в формировании статьи 45 Закона Республики «О прокуратуре» (Акт заместителя Генерального прокурора Республики Узбекистан от 27 июня 2022 г.). Внесение данного предложения создаст возможность для повышения уровня научно-методического обеспечения органов прокуратуры, использования современных технологий и информационных систем, достижений науки, активизации научных исследований, направленных на совершенствование прокурорского надзора в сфере;

предложения по внесению следующих норм в Водный кодекс Республики Узбекистан были использованы в разработке Водного кодекса Республики Узбекистан (Акт №01/26-1161 Министра Водного хозяйства от 24 мая 2022 года): во введении главы 4 именуемой «Полномочия органов государственной власти и управления и иных органов в сфере регулирования водных отношений», в разделе II под названием «Государственное управление водными ресурсами», статьи 4-1 в настоящей главе (органы государственного управления водными ресурсами), статья 4-2 (Государственные органы со специальными полномочиями в области регулирования водных отношений), статья 4-3 (Полномочия Олий Мажлиса Республики Узбекистан), статья 4-4 (Полномочия Кабинета Министров Республики Узбекистан), статья 4-5 (Водный Национальный совет и его полномочия), статья 4-6 (Полномочия Министерства водного хозяйства Республики Узбекистан), статья 4-7 (Полномочия Государственного комитета по геологии и минеральным ресурсам Республики Узбекистан), статья 4-8 (Полномочия государственного комитета Республики Узбекистан по охране экологии и окружающей среды), статья 4-9 (Полномочия органов местной государственной власти в области регулирования водных отношений), статья 4-10 (Правопреемство полномочий государственных органов по управлению водными ресурсами), статья 4-11 (Государственный контроль за использованием и охраной вод) и статья 4-12 (проверка и надзор органов прокуратуры за соблюдением водного законодательства). данное предложение позволило уточнить задачи и функции компетентных государственных органов в сфере регулирования водных отношений, а также органов прокуратуры, ответственных за проверку и надзор за соблюдением водного законодательства.

Структура и объем диссертации. Диссертация состоит из введения, 3 глав, содержащих 9 параграфов, списка литературы и приложений. Общий объем диссертации составляет 158 страниц.

ЭЪЛОН ҚИЛИНГАН ИШЛАР РЎЙХАТИ
СПИСОК ОПУБЛИКОВАННЫХ РАБОТ
LIST OF PUBLISHED SCIENTIFIC WORKS

I бўлим (I part; I часть)

1. Рахимов Ш.Ж. Сувдан фойдаланиш соҳасидаги қонунчилик ижроси устидан прокурор назоратини ташкил этишнинг элементлари // “Ҳуқуқни муҳофаза қилиш соҳасида илмий ва таълим салоҳиятини ошириш: замонавий тенденциялар ва истиқболлари” мавзусидаги халқаро конференция материаллари тўплами / Масъул муҳаррир Е.В.Коленко. –Тошкент, IMPRESS MEDIA. 2019. – Б. 400-411.

2. Рахимов Ш.Ж. Сув тўғрисидаги қонунчилик ижроси устидан прокурор текширувини ташкил этиш ва ўтказишни услубий жиҳатдан таъминлаш: миллий амалиёт ва хорижий тажриба // Юридик фан ва ҳуқуқни қўллаш амалиётининг долзарб муаммолари. “Ёш олимлар минбари”. Илмий-амалий конференция материаллари. II жилд / Масъул муҳаррир ю.ф.д., проф. М.М.Мамасиддиқов. –Т.: “Lesson press”. 2020. – 545-555 б.

3. Rakhimov Sh.Zh. Legal basis of prosecutor's control over the implementation of legislation in the sphere of water use // Ўзбекистон прокуратураси: кеча, бугун ва эртага” мавзусида халқаро илмий-амалий конференция материаллари тўплами // Масъул муҳаррирлар Е.В.Коленко, ю.ф.д., проф. М.М.Мамасиддиқов. I-жилд. – Т.: “Lesson press”. 2022. – Б. 29-40. (Мазкур мақола Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссиясининг (ОАК) юридик фанлар бўйича эксперт кенгаши тавсияси (27.11.2021 й. № 11 ҳамда ОАК Раёсатининг 30.11.2021 йилдаги 309/6-сонли қарори асосида диссертациялар асосий илмий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган (ОАК Раисининг 2021 йил 30 ноябрдаги 01-11/244/1-сонли хати).

4. Рахимов Ш.Ж. Сувдан фойдаланиш соҳасидаги қонун ҳужжатларининг ижроси устидан прокурор назоратининг самарадорлигини ошириш йўллари // Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси Академиясининг Ахборотномаси. №2 (50). 2022 йил. – Б. 8-11.

5. Рахимов Ш.Ж. Сув ва сувдан фойдаланиш соҳасида прокуратура фаолияти йўналишларини такомиллаштириш масалалари // Демократлаштириш ва инсон ҳуқуқлари илмий-маърифий журнали. № 2 (94) 2022 й. -Б. 60-65.

6. Рахимов Ш.Ж. Сув ва сувдан фойдаланиш соҳасида прокуратура фаолияти йўналишларини такомиллаштириш масалалари // Ҳуқуқ ва бурч журнали. №5 (197) 2022 йил. – Б. -Б. 52-54.

7. Рахимов Ш.Ж. Сувдан фойдаланишда прокурор назорати // “Одиллик меъзони” журнали. №5. 2022 йил. - Б. 38-40.

8. Рахимов Ш.Ж. Фуқароларнинг қулай атроф муҳитга бўлган ҳуқуқининг конституциявий кафолатлари: қиёсий-ҳуқуқий таҳлил // “Одил судлов” ҳуқуқий илмий-амалий нашр. №5. 2022 йил. – Б. 12-16.

9. Rakhimov Sh.Zh. Subject and main forms of cooperation between the supervisory authorities and the prosecutor's office // International scientific and current research conferences "Science, innovation, education: topical issues of the XXI century" conference date. 10-06-2022. p. 17-27.

10. Рахимов Ш.Ж. Сувдан фойдаланиш соҳасидаги қонун ҳужжатларининг ижроси устидан прокурор назоратининг самарадорлигини ошириш: хорижий тажриба таҳлили // "Юридик фан ва ҳуқуқни қўллаш амалиётининг долзарб муаммолари: одил судлов ва юридик ёрдам имкониятлари" мавзусида халқаро илмий-амалий конференция материаллари тўплами // Масъул муҳаррир ю.ф.д., проф. М.М.Мамасиддиқов. – Т.: "Lesson press". 2022. – Б. 5-31.

II бўлим (II part; II часть)

11. Рахимов Ш.Ж. Прокуратура органларининг сувга доир муносабатларда фуқаролар ва ташкилотларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш: хорижий тажриба таҳлили // Юридик фан ва ҳуқуқни қўллаш амалиётининг долзарб муаммолари. Илмий-амалий конференция материаллари. I жилд / Масъул муҳаррир ю.ф.д., проф. М.М.Мамасиддиқов. –Т.: "Lesson press". 2020. – Б. 420-431.

12. Рахимов Ш.Ж. Сув тежовчи технологияларни жорий этиш устидан прокурор назорати // Сув ресурсларидан самарали фойдаланиш, қишлоқ хўжалиги экинларини етиштиришда сувни тежайдиган технологияларни кенг жорий этиш. Илмий-амалий семинар материаллари / Масъул муҳаррир адлия катта маслаҳатчиси Ш.Ж.Рахимов. –Т.: Lesson press. 2021. – Б. 6-19.

13. Рахимов Ш.Ж. Сув тўғрисидаги қонун ҳужжатларининг ижроси устидан прокурор назорати// "Замонавий юридик илм-фан ва таълим: долзарб муаммолар ва уларни ҳал этиш йўллари" мавзусидаги халқаро илмий-амалий конференция материаллари / Масъул муҳаррир Е.В. Коленко. – Тошкент: "Lesson press". 2021. – Б. 68-74.

14. Рахимов Ш.Ж. Қишлоқ хўжалик экинларини суғоришда сув тежовчи суғориш технологиялари бўйича олиб борилган илмий-тадқиқотлар ва эришилган натижалар // Сув ресурсларидан самарали фойдаланиш, қишлоқ хўжалиги экинларини етиштиришда сувни тежайдиган технологияларни кенг жорий этиш. Илмий-амалий семинар материаллари / Масъул муҳаррир адлия катта маслаҳатчиси Ш.Ж.Рахимов. –Т.: Lesson press. 2021. -Б. 67-83.

15. Рахимов Ш.Ж. Прокуратура органларининг сувга доир муносабатларни тартибга солиш соҳасидаги давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари, фуқаролик жамияти институтлари билан ҳамкорлигининг ташкилий-ҳуқуқий асосларини такомиллаштириш// Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университетининг ахборотномаси. №1 (178) 2022 йил. – Б. 50-56.

Автореферат “Бош прокуратура Академияси Ахборотномаси” журнали тахририятида тахрирдан ўтказилиб, ўзбек, рус ва инглиз тилларидаги матнлар ўзаро мувофиқлаштирилди.

Босишга рухсат этилди: 19.01.2023
Бичими: 60x84 1/8 «Times New Roman»
гарнитурда рақамли босма усулда босилди.
Шартли босма табағи 3,3. Адади: 100. Буюртма: № 8

100060, Тошкент, Я. Ғуломов кўчаси, 74.
Тел.: +998 90 9722279, www.tiraj.uz

«TOP IMAGE MEDIA»
босмаҳонасида чоп этилди.